

Espoon kaupunki

Selvitys Bembölen kulttuurihistoriallisesti arvokkaasta alueesta

Arkkitehtitoimisto Lehto Peltonen Valkama Oy
5.4.2011

Sisältö

Selvitys Bembölen kulttuurihistoriallisesti arvokkaasta alueesta	2
Alueen arvotus ja suositukset	2
Yleiskuvaus	2
Yleissuositus	3
Aiemmat selvitykset	3
Kohteiden ja rakennusten arvotus	4
Suositukset maankäytön ja kaavoituksen perustaksi	6
Bemböle, historia	8
Esihistoriallinen aika	8
Historiallisen ajan alku	9
Isoviha	10
Isojako	13
Tiet ja liikenne	15
1800-luvun loppupuoli ja 1900-luku	17
Lähteet (johdanto ja liitteet)	23
Arkistolähteet:	23
Lähteet ja kirjallisuus	23
Haastattelut	24
Kuvalliset lähteet	24

Liite 1: Kohteet ja rakennukset

Liite 2: Rakennukset

Liite 3: Liitekartat

Selvitys Bembölen kulttuurihistoriallisesti arvokkaasta alueesta

Selvityksen kohteena oleva Bembölen kyläalue sijaitsee Turuntien ja Kehä III:n välisellä alueella Kuninkaantien varressa. Alueelle ollaan laatimassa asemakaavaa.

Selvityksineisto käsittää tulostetun raportin karttoineen, paikkatietoaineiston, rakennuksia ja kohteita koskevan inventointitietokannan, valokuvat sekä valokuvien nimeen perustuvan paikkatiedon, josta on mahdollista muodostaa linkki itse valokuvaan.

Työn suoritti arkkitehti Karoliina Periäinen arkkitehtitoimisto Lehto Peltonen Valkama Oy:stä. Aloituskokous pidettiin 7.12.2010. Työ suoritettiin joulukuun 2010 ja helmikuun 2011 välisenä aikana. Työ käsitti alla lueteltujen aiempien selvitysten, historiallisten karttojen sekä kirjallisuuden perusteella tapahtuneen tarkastelun. Saatua tietoa täydennettiin haastatteluilla. Alue tarkastettiin ja dokumentoitiin maastossa. Maastotöihin vaikutti runsasluminen talvi. Hangen korkeus oli yli puoli metriä, mikä häytti mm. maanpäällisten rakenteiden, kivijalkojen ja kattomateriaalien kartoittamista ja arviointia, rakenteiden osalta myös arvottamista.

Työtä valvomaan perustettiin ohjausryhmä, jossa toimivat Liisa Ikonen, Mikla Koivunen ja Mervi Hokkanen Espoon kaupungilta sekä Maarit Henttonen, Tryggve Gestrin ja Jyri Vilja Espoon kaupunginmuseosta.

Alueen arvotus ja suositukset

Yleiskuvaus

Bemböle sijaitsee Glimsinjoen pohjoispuolella rinteessä vastapäätä Karvasbackan kyläaluetta. Jokilaakso on kivikautista asuinalueita. Kylällä on ollut liikennehistoriallisesti tärkeä asema, sillä se sijaitsi Suuren Rantatien ja Helsinkiin johtavan maantien välisessä risteyksessä. Kyläalue oli espoolaisittain tiheästi asuttu yhdeksän kantatilan muodostama ryhmäkylä. Talot sijoituivat molemmin puolin läpi kulkevaa tietä. Vaikka yksi taloista jaettiin muiden kesken ja iso- ja uusjakojen seurauksena seitsemän on siirretty kyläalueelta, on kylämäen taaja-asutus yhä rakenteellisesti nähtävissä Vanhan Turuntien ja Kehä III väliin jäävällä alueella. Suuren Rantatien vanhaa linjausta noudatteleva nykyinen Kuninkaantie rajaa kylämäen kaakkoisreunaa. Vanha kirkkotie on säilynyt Bellinmäen tieosuutena, samoin Suuresta Rantatiestä Bembölen kohdalla eronnut, Helsinkiin johtanut haara kevyen liikenteen reittinä ja Glimsintienä. Myös vanhat kylätielinjaukset sekä kylän peltoaukeat ovat säilyneet. Alkuperäisellä paikallaan sijaitseva Bellin päärakennus (Bembölen kahvitupa) kuuluu Espoon vanhimpiin asuinrakennuksiin. Myös Smedsin päärakennus on säilynyt ja sen kellarista on löydetty jäänteitä 1700-lukuakin vanhemmista rakennuselementeistä. Bembölen koululla oli valmistuessaan vuonna 1923 suuri merkitys vaurastuvan maalaispitäjän identiteetin muodostumiselle.

Yleissuositus

Bembölen kyläalueen säilyminen on turvattava. Kohteiden ja rakennusten suojelutarvetta on arvioitu yksityiskohtaisesti liiteosiossa. Arvokkaita rakennuksia ei saa purkaa. Mahdollinen täydennysrakentaminen tulee sovittaa olemassa olevaan rakennuskantaan niin mittakaavansa, sijoittumisensa, kerroslukunsa kuin materiaaliensa ja yksityiskohtiensa suhteen. Historialliselle kyläalueelle ominainen vaihtelevuus ja mittakaavallinen pienipiirteisyys on turvattava. Avoimien peltoalueiden säilyminen avoimena ja rakentamattomana on myös olennaista kylän maisemalliselle ja kulttuurihistorialliselle kokonaisuudelle. Kylän länsipäässä sijaitseva suurimittakaavaisempi teollisuusrakentaminen ja pienimittakaavainen kylämäki tulee pitää erillään. Bellin uuden ja vanhan päärakennuksen naapurina sijaitsevan huoltoaseman ulkoarkkitehtuuri tulisi paremmin sovittaa kylämän kokonaisuuteen.

Aiemmat selvitykset

Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt RKY. Museoviraston inventointi 22.12.2009:

Suuri Rantatie

Suuri Rantatie on Hämeen Härkätien ohella Suomen tärkein historiallinen maantieyhteys. Turkua ja Viipuria yhdistämään rakennetun Suuren Rantatien parhaiten säilyneistä tieosuuksista voi hyvin hahmottaa keskiaikaisen tien kulkua halki Etelä-Suomen rannikkoalueen. Suuri osa rannikkoa seuraavasta, keskiaikaisten kirkkojen, kartanoiden, satamapaikkojen ja muinaislinnojen kautta kulkevasta tiestä on edelleen käytössä.

Museoviraston Muinaisjäännösrekisteriin on merkitty seuraavat selvitysalueella sijaitsevat aluerajaukset ja kohteet:

1000001815 Bemböle (Bemböle/Bendeböle/Benneböle). Kylätontti. Kiinteä muinaisjäännös.

Asuinpaikka. Rauhoitusluokka 2.

Glimesinjokilaakson vastakkaisilla rinteillä sijaitsevat Bembölen ja Karvasbackan kylät viljelysaukeineen muodostavat laajan yhtenäisen kulttuurimaisemakokonaisuuden. Vuoden 1540 maakirjan mukaan Bembölen kylässä oli 11 taloa, ja se on aikanaan ollut Espoon suurimpia kyliä. Alkuperäinen kylätontti sijaitsee Bellin talon kohdalla, jossa nykyisin toimii Bembölen kahvitupa. Heti kahvilan itäpuolella on tasoitettu parkkipaikka, ja sitä reunustava mäen laki on avoin. Paikalla on myös muutamia kalliopaljastumia.

Ennen isonjaon toteuttamista 1800-1900-lukujen vaihteessa kylän talot olivat ryhmittyneet Kuninkaantien molemmin puolin. Tiheintä asutus oli Bembölen koulun takana olevalla Kangulibackan mäellä. Useilla kylämäellä sijaitsevilla taloilla on pitkä historia; niiden nimet ovat peräisin jo keskialta ja isonjaon jälkeen mäelle jääneet talot ovat sijainneet kutakuinkin samoilla paikoilla keskialta lähtien. Vuonna 1540 talojen nimet olivat mm. Backas, Bell, Juus, Kavall, Kosk, Makas, Ollas, Siis ja Smeds. Alueella on talojen pihoissa ja puutarhoissa mahdollisesti säilynyttä keskiaikaista asutuserostumaa.

1000001652 Bembölen kaivos. Rautakaivos. Kiinteä muinaisjäännös. Raaka-aineen hankintapaikat.

Rauhoitusluokka 3. Ajoitus historiallinen.

Tiedot Bembölen kaivoksesta ovat epätarkkoja. Rautamalmia lienee louhittu 1780-luvulla, sillä vuonna 1814 tehtyjen muistiinpanojen mukaan, kaivos on ollut käytössä noin 30 vuotta aikaisemmin. Kaivos on todennäköisesti aikojen kuluessa täytynyt tai täytetty eikä sen tarkkaa sijaintia tunneta. Todennäköinen sijainti on Kahvituvasta itään, vanhan Turuntien pohjoispuolella, suunnilleen Bembölen ruotsalaisen koulun kohdalla. Paikalla suoritettiin tutkimuksia vielä 1838, mutta ne eivät johtaneet kaivostoiminnan jatkamiseen. (Saltikoff et al. 1994:36.)

49010067 Hasselbacka. Kiinteä muinaisjäännös. Asuinpaikka. Rauhoitusluokka 3. Kivikautinen.

Itään ja kaakkoon viettävää puutarhaa ja peltoa. Löydöt pääosin Kehä III ja Kuninkaantien välissä virranneen puron varrelta. Löytöinä kvartsia, kvartsiitti-iskos ja piitä.

Muinaisjäännösten hankerekisteriin on lisäksi merkitty seuraavat hankkeet

17 Bemböle, Smeds. Talonpaikan kaivaus 1998.

653 Bemböle, Smeds, Kaivaus 2000

Espoon pohjoisosien yleiskaava vuodelta 1996 :

Pääosa alueesta on merkitty kulttuurihistoriallisesti merkittäväksi ympäristöksi.

Espoon Rakennuskulttuuri ja kulttuurimaisema teos (Erkki Härö 1984)

73 Bembölen ja Karvasbackan aluekokonaisuus

74 Bell (Bembölen kahvitupa)

75 Bembölen koulu

Alueen läpi kulkeva tieosuus on arvotettu hyvin säilyneiden historiallisten tieosuuksien joukkoon.

Kohteiden ja rakennusten arvotus

Rakennus- ja kulttuurihistoriallista inventointien tehtävien joukkoon kuuluu tutkittavien alueiden, kohteiden ja rakennusten arvottaminen. Selvitystyön kohteena oleva Bembölen alue on luokiteltu Espoon pohjoisosien yleiskaavassa vuodelta 1996 kulttuurihistoriallisesti arvokkaaksi. Alueella sijaitsevat kohteet ja rakennukset on arvioitu arvottamisen pohjalta luokkiin 1-3. Alue kulttuurihistoriallisena kokonaisuutena samoin kuin luokkiin 1 ja 2 luokitellut kohteet ja rakennukset tulee ottaa huomioon maankäyttöä ja rakentamista suunniteltaessa. Kaavan laadinnan kohdalla tämä tarkoittaa inventointitiedon hyödyntämistä siten, että Maankäyttö- ja rakennuslain alueiden käyttöä koskevat tavoitteet (kaavojen sisältövaatimukset, rakennetun ympäristön- ja maiseman vaaliminen, valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet) toteutuvat (MRL 9§).

Kohteet ja rakennukset, jotka kuuluvat luokkaan 1, ovat kaava-alueen arvokkaimpia kohteita. Luokkaan 2 kuuluvat kohteet sisältävät samoja arvoja kuin luokkaan 1 kuuluvat, kuitenkin historiallisen, ympäristöllisen tai rakennustaiteellisen arvonsa suhteen vähäisemmässä määrässä. Luokkaan 3 kuuluvat rakennukset on tarkastettu ja dokumentoitu valokuvaamalla, mutta niiden ei ole todettu sisältävän sellaisia merkityksiä, jotka olisivat nostaneet ne luokkiin 1 ja 2.

Edellinen tarkoittaa sitä, että luokkiin 1 ja 2 luetut kohteet ja rakennukset tulee merkitä eri kaavatasoilla suojeltaviksi suojelusuosituksen ohjaamalla tavalla.

Rakenteet on merkitty arvotustekstillä ”rakenne”. Lumipeite vaikeutti rakenteiden kartoittamista, arviointia ja arvottamista siinä määrin, että inventointi ei niiden osalta ole kattava. Kaikki jollain tapaa havaitut tai haasteltavien kuvauksen perusteella tarkastamisen arvoisiksi arvioidut on kuitenkin luetteloitu. Lisäksi Museoviraston Muinaisjäännösrekisteristä löytyvät muinaisjäännökset on liitetty inventointiin arvostusviitteellä ” Muinaisjäännösrekisteri, MV”.

Arkkitehtoninen (A), historiallinen (H) ja ympäristöllinen merkitys (Y)

Seutukaavaliittojen laatimien kulttuurihistoriallisten inventointien vuoden 1979 ensimmäisen valtakunnallisen yhteenvedon yhteydessä julkaistiin kolmijako arkkitehtoninen, historiallinen ja ympäristöllinen merkitys. Tätä jakoa on sovellettu sittemmin inventoinneissa ja kehitetty edelleen. Jakoa on noudatettu myös tässä inventoinnissa.

Arkkitehtoninen merkitys kertoo rakennusten rakennustaiteellisesta merkityksestä, historiallinen merkitys historiallisesta ja ympäristöllinen merkitys puolestaan ympäristön maisemallisesta ja historiallisesta merkityksestä.

Kolmen pääkriteerin avuksi on nostettu joukko lisämääreitä, joilla perustellaan annettua arvoa. Nämä lisämääreet on pyritty nimeämään siten, että ne ovat konkreettisesti kuvaavia ja siten helpottavat tehtyjen valintojen ymmärtämistä.

Myöhempiä hakujen onnistumista varten lisämääreiden määrä on kuitenkin rajoitettu. Käytetyt lisämääreet ovat:

Arvot	Selite
Arkkitehtoninen merkitys	
arkkitehtuuri korkeatasoista	rakennustaiteellisesti erittäin laadukas
aikansa suunnitteluihanteiden hyvä edustaja	rakennustaiteellisesti laadukas, kuvastaa aikansa ihanteita tai makua
rakennusaikansa hyvä edustaja	kuvastaa aikansa rakentamista
rakennustyyppinsä hyvä edustaja	tyypillinen, kuvastaa hyvin rakennustyyppiään
omaleimainen	sisältää muusta rakentamisesta poikkeavia, ainutlaatuisia piirteitä
rakennusteknisesti merkityksellinen	sisältää rakennusteknisiä, rakenteisiin liittyviä erityisarvoja
kaavahistoriaan liittyvä merkitys	suunnitteluun, kaavoitukseen, perustuva kokonaisuus tai kokonaisuuteen kuuluva kohde, joka on tietoisien suunnittelun näkökulmasta merkityksellinen.
Historiallinen merkitys	
paikallishistoriallinen merkitys	alueella, kohteessa tai rakennuksessa on tapahtunut paikallisesti merkittäviä asioita/harjoitettu paikallisesti merkittävää toimintaa
henkilöhistoriallinen merkitys	alueeseen, kohteeseen tai paikkaan liittyy henkilö, jolla on historiallista merkitystä
käyttötarkoitukseen liittyvä merkitys	alueeseen, kohteeseen tai paikkaan liittyy toimintaa, joka tuottaa historiallisesti merkittäviä merkityksiä/sellaista ympäristöä, jolla on historiallista ja/tai esteettistä merkitystä
rakennushistoriallinen merkitys	merkitys, joka ei ole rakennustaiteellista, vaan historialliseen arvottamisen kannalta merkittäviä. Tällaista on esimerkiksi harvinaisuus.
ikä	ikä merkitystä antavana tekijänä
taloushistoriallinen merkitys	sisältää taloudelliseen toimintaan liittyviä merkityksiä
sosiaalishistoriallinen merkitys	sisältää tai ilmentää ihmisten toimintaan ja olemassaoloon vaikuttavia merkityksiä
asutushistoriallinen merkitys	sisältää asutuksen syntyyn, asumiseen tai asumismuotojen kehitykseen liittyviä merkityksiä
Ympäristöllinen merkitys	
ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä	liittyy laajempaan ympäristökokonaisuuteen tai tuottaa laajemman ympäristöllisen kokonaisuuden
maisemallinen/kaupunkitalallinen merkitys	sisältää maiseman arvoja ylläpitäviä tai lisääviä vaikutuksia
lähiympäristö	lähiympäristö, kuten pihamaa tai puutarha sisältää inventointiin kuuluvia maisemallisia tai historiallisia merkityksiä
avoin tila	kulttuuriympäristö, joka on säilyttänyt avoimen luonteensa, esimerkiksi peltoaukeat
maamerkki	kohde, joka on maisemassa näkyvällä paikalla sijaitseva tai muutoin ominaisuuksiltaan hallitseva.

Suosituksset maankäytön ja kaavoituksen perustaksi

MRL:n 9 § määrää arvioimaan suunnitelmien vaikutukset maankäytön suunnittelun yhteydessä. Sama laki määrää myös vaalimaan niin rakennustaidetta kuin rakennettua ympäristökin. Myös luonnonsuojelulaki velvoittaa vaalimaan maiseman arvoja. Uudisrakentaminen tulee sovittaa olemassa olevaan rakennuskantaan ja maisemaan. Mitkään toimenpiteet eivät saa vaarantaa rakennettuun ympäristöön sisältyvien perinne-, kauneus- tai muiden arvojen säilymistä.

Inventointikorttiin on liitetty suositus tulevaa maankäyttöä varten. Kaavamerkintää harkittaessa ne suhteutetaan kohteen arvoon. Inventoitavien alueiden, kohteiden ja rakennusten arvotuksen sijoittuminen luokkiin 1-3 kertoo samalla suojelutoimenpiteiden tarpeesta. Luokkiin 1 ja 2 luetut rakennukset, kohteet ja alueet tulee kaavoituksessa ottaa huomioon. Inventointikorteissa on annettu tätä varten suosituksia.

Kohdetasolla on suosituksissa nostettu esiin ne kohteet, joissa pihapiiri muodostaa erittäin merkittävän kokonaisuuden (Vaalittava pihapiiri tai lähiympäristö). Rakennustasolla on suosituksissa eroteltu erittäin merkittävät rakennukset (Säilytettävä rakennus 1) sekä merkittävät rakennukset (Säilytettävä rakennus 2). Merkintöjä koskevat seuraavat yleissuosituksset. Lisäksi suosituksia on yksilöity.

VP - Vaalittava pihapiiri tai lähiympäristö

Merkintä ”Vaalittava pihapiiri” kertoo, että kohteen pihapiiri tai muu lähiympäristö muodostaa eheän kokonaisuuden, joka tulee säilyttää. Tämä tarkoittaa, että niin kaavoituksen yhteydessä kuin muiden itse rakentamiseen liittyvien toimenpiteiden (uudisrakentaminen, täydennys- ja korjausrakentaminen) kohdalla ne tulee sovittaa rakennuksen ja ympäristön arvoihin siten, että kokonaisuuden harmonia säilyy. Arvokkaita rakennuksia ei saa purkaa. Rakennuksiin, pihapiiriin ja pihapiirin luonnonelementteihin kohdistuvissa toimenpiteissä tulee huomioida pihapiirin ominaispiirteiden säilyminen. Museoviranomaiselta tulee pyytää lausunto pihapiiriin kohdistuvia toimenpiteitä koskien.

S1 - Säilytettävä rakennus 1

Merkintä ”Säilytettävä rakennus 1” kertoo, että kyseessä on arvokas rakennus. Tämä tarkoittaa, että rakennus on sekä itsenäisenä että Bembölen kylämiljöön kannalta merkityksellinen ja lisäarvoa tuottava. Rakennusta ei saa purkaa. Niin kaavoituksen yhteydessä kuin muiden itse rakentamiseen liittyvien toimenpiteiden (uudisrakentaminen, täydennys- ja korjausrakentaminen) kohdalla toimenpiteet tulee sovittaa rakennuksen ja ympäristön arvoihin siten, että ne säilyvät. Museoviranomaiselta tulee pyytää lausunto em. toimenpiteitä koskien.

S2 - Säilytettävä rakennus 2

Merkintä ”Säilytettävä rakennus 2” kertoo, että kyseessä on arvokas rakennus, jonka olemassaololla ja ulkoasulla on merkitystä Bembölen kylämiljöölle. Rakennusta ei saa purkaa. Niin kaavoituksen yhteydessä kuin muiden itse rakentamiseen liittyvien toimenpiteiden (uudisrakentaminen, täydennys- ja korjausrakentaminen) kohdalla toimenpiteet tulee sovittaa siten, että Bembölen kyläympäristö säilyy. Museoviranomaiselta tulee pyytää lausunto em. toimenpiteitä koskien.

1. Bellin (Bembölen kahvitupa) aitta

2. Vasemmalla Bell päärakennus (Bembölen kahvitupa), oikealla Karlshem, päärakennus

Bemböle, historia

Esihistoriallinen aika

Bembölen kylä sijoittuu Glimsinjokilaakson pohjoislaidalle vastapäätä Karvasbackan kyläaluetta, jonka kanssa se muodostaa laajan yhtenäisen historiallisen kulttuurimaisemakokonaisuuden. Jokilaakso on esihistoriallisten löytöjen perusteella ollut asuttu jo kivikautena. Historiallisena aikana kylän sijainti muodostui edulliseksi, sillä Suomen tärkein liikenneväylä, Turun ja Viipurin välinen Suuri Rantatie, kulki kylän halki ja lisäksi kylän kohdalla tiestä erkaantui Helsinkiin vievä haara.

Kivikautiset löydöt kertovat alueella liikkuneista metsästäjistä ja kalastajista. Meren pinta oli tuolloin korkeammalla ja löydöt sijoittuvat rantavyöhykkeelle. Maan kohotessa rantalinja muuttui ja siirtyi etelämmäksi.¹

Kaava-alueen ja Jorvin sairaalan eteläpuolella on ollut suuri asuinpaikka-alue, josta on löytynyt eri esihistoriallisilta kausilta olevia esineitä. Näistä vanhin on Espoossa poikkeuksellisen vanha irtolöytö mesoliittisen kivikauden (7300-4200 eaa) myöhäisosalta. Muut löydöt ajoittuvat myöhemmille, kuten kampakeraamiselle kaudelle (4200-3500 eaa). Tuolloin merenpinta oli n. 30m korkeammalla kuin tänä päivänä. Karvasbackan-Bembölen alue oli tuolloin saari, jossa pohjoisessa kohoavat kalliot suojasivat tuulilta ja etelään laskeutuva rinne oli asuinpaikkana edullinen. Nykyisen Kaunialan ja Jorvin välissä oli kapea, Lippajärvelle ulottuva salmi. Nuuksion Pitkäjärvi, Bodomjärvi sekä Vanhakartanon Pitkäjärvi olivat rannikkolinjan taakse ulottuvia merenlahtia.²

N. 2500 eaa Suomeen saapui uutta väestöä, todennäköisesti Baltiasta. Tätä kulttuuria kutsutaan nuorakeraamiseksi (n.2500-2000 eaa) ja se esiintyi rinnan kampakeraamisen kanssa. Bembölen Hasselbackan ja Risbackan lähetytyillä oleva, etelärinteeseen sijoittuva kivikautinen asuinpaikkalöytö ajoittuu myöhäisempään kivikauteen ja edustaa nuorakeraamista vaihetta. Löytöinä oli kvartsia, kvartsiitti-iskos ja piitä.³ Jorvin eteläpuolelta on myös löydetty nuorakeraamisia ruukunpaloja sekä kvartsi-iskoksia.⁴

Bembölen ympäristössä, Lehtimäen Kirsunmäessä, nykyisen IKEAn läheisyydessä, on asuinpaikkalöytö kivikautta seuranneelta pronssikaudelta. Sen sijaan nuoremmalta rautakaudelta ei enää ole asuinpaikkalöytöjä Bembölestä, kuten ei koko Espoosta, eikä suurelta osalta Uudenmaan rannikkoseutujakaan. Arkeologisten löytöjen puuttuminen antaa olettaa, että nämä alueet olivat asumattomia, todennäköisesti hämäläisten nk. eränautinta-alueita. Nämä olivat rajattuja alueita, joilla hämäläiset harjoittivat pyyntiä, kuten metsästystä, kalastusta ja kaukokaskeamista. On mahdollista, että alueilla on myös asuttu, mutta historiallisen ajan asutus on hävittänyt aiemman asutuksen jäljet.⁵

¹ Lindholm 1998, 6

² Lindholm 1998, 6-7

³ Muinaisjäännösrekisteri: Hasselbacka 49010067. ” Itään ja kaakkoon viettävää puutarhaa ja peltoa. Löydöt pääosin Kehä III ja Kuninkaantien välissä virranneen puron varrelta. Löytöinä kvartsia, kvartsiitti-iskos ja piitä.” MV

⁴ Lindholm 1998, 9-10

⁵ Lindholm 1998, 9

Historiallisen ajan alku

Kylät voidaan Espoossa jakaa alkuperäisiin keskiaikaisiin emäkyliin ja nuorempiin tytärkyliin. Bemböle kuuluu näistä ensimmäisiin, Espoon vanhimpien kylien joukkoon.⁶

Ruotsinkielinen väestö saapui nykyisen tiedon varassa Uudenmaan rannikolle 1200-luvulla. Muutto tapahtui useassa vaiheessa. Espooseen ruotsalaisasukkaat tulivat Kirkkonummen suunnasta. Liikkuminen tapahtui jokia pitkin. Varhaisimmat kylät sijaitsivat tästä syystä joko rannikolla tai jokien varrella. Bemböle sijoittuu Espoonjoen haaran, Glimsinjoen, varteen ja kalaisaksi mainitun Kirkkojärven läheisyyteen. Jokea pitkin on tietävästi kuljettu aina Pitkäjärvelle saakka ja siihen perustettiin mylly.⁷ Kylämäki sijoittuu topografialtaan edulliseen, etelään viettävään rinteeseen, samaan jonka läheisyydestä on tehty kivikautisia esinelöytöjä. Alapuolinen jokilaakso oli maaperältään hyvää ja viljelylle edullista.⁸

Hallinnollisesti Espoo kuului Raaseporin lääniin. Verotuksellisesti se jaettiin boleihin eli veroalueisiin. Täysboli muodostui määritellyllä alueella sijaitsevista kylistä, joiden yhteenlaskettu verojen määrä oli kaksikymmentä veromarkkaa. Espoossa oli viisi täysbolia ja yksi puoliboli. Nimensä nämä bolit saivat emäkyiltä, josta Bemböle oli yksi. Bemböleen ja boleihin liittyvä varhaisin kirjallinen merkintä on vuodelta 1451, jolloin Bennaebölebol on merkitty veronkeruualueeksi. Vuonna 1472 puolestaan selvitettiin merkintöjen mukaan Bembölen ja Södrikin kylien välisiä rajoja. Vuonna 1492 Espoon pappilalle lahjoitettiin kalastusoikeus Kirkkojärvellä, Bodomjärvellä ja Matalajärvellä yhdessä Bennesbölshbyn kanssa.⁹ Lisäksi lahjoituskirjeessä vuodelta 1492 mainitaan 24 talollista, jotka olivat ottaneet rakentaakseen uuden pappilarakennuksen Espoon keskiaikaiselle kirkolle. Näiden joukossa oli bemböleläinen talonpoika.¹⁰

Boli-jako oli käytössä edelleen vanhimpien maakirjojen aikaan vuonna 1540. Maakirjoista käy ilmi, että Espoossa oli tuolloin 50 kylää, joista Bemböle oli yksi. Bembölen boliiin kuului tuolloin, vuonna 1540, kymmenen kylää.¹¹ Tähän veroalueeseen kuuluivat alkujaan Karvasbacka (Karvasmäki), Gloms (Lommila) ja Oitans (Oittaa). Alueelle perustettiin myöhemmin myös Kvarnby (Myllykylä), Träskända (Järvenperä), Bodom (Puotinen), Skrakaby (Koskelo), Backby (Pakankylä) ja Gunnars (Kunnarla).¹²

Bembölen kylänimi kirjoitettiin vanhimmissa asiakirjoissa muotoon Bennaebölebol (1451), Benneböhlsby, Bendeböle tai Benneböle, Beneöhlsby (1492), Bendeböle (1540), Böndeböls bol (1559), Benndelä (1575), Bembölsby (1585) Böndböle (1625) Bömböhl (1663).¹³ Nimi sisältää henkilönimen ”Benne”, eli Benedictus, johon liitetty Böle merkitsi

⁶ Lindholm 1999, 9

⁷ Lindholm 1999, 9

⁸ Lindholm 1999, 31

⁹ Lindholm 1999, 29-30

¹⁰ Ramsay 1984, 216-219

¹¹ Lindholm 1999, 11

¹² Lindholm 1999, 30-31

¹³ Kepsu 2008, 21

alkujaan uudisviljelystä kylän yhteismaassa.¹⁴ Vuoden 1540 maakirjan mukaan Bembölen kylä oli Espoon suurimpia ja siellä oli 11 taloa, Backas, Bell, Juus, Kavall, Kosk, Makas, Ollas, Siis ja Smeds. Lisäksi yhden talon nimi ei ole tiedossa ja yksi oli ulkokyläläisen omistuksessa. Bemböle on aikanaan ollut Espoon suurimpia kyliä. Taloluku ja kannettujen verojen määrä, 4 ¼ veromarkkaa täysbolin 20 veromarkan kokonaismäärästä, kertovat Bembölen iästä, sillä mitä enemmän taloja ja mitä korkeammat verot sitä vanhempi kylä todennäköisesti oli kyseessä.¹⁵ Alkuperäinen kylätontti sijaitsee Bellin talon kohdalla, jossa nykyisin toimii Bembölen kahvitupa. Kylätontin sijainti ja raja-alue on selvitetty Espoon kaupunginmuseon suorittamassa Espoon keskiaikaiset kylämäet inventoinnissa vuodelta 2000.¹⁶

Bembölen talot eivät olleet kuitenkaan varakkaita. Vuoden 1571 omaisuuden arvioinnissa vain kaksi taloa nousi espoolaisen keskiarvon yläpuolelle, muiden varat olivat paljon niukempia. Varallisuus ei myöskään kylässä noussut, vaan päinvastoin, yksi taloista merkittiin autioksi. Tämä tarkoitti köyhyyttä, sitä, että talo ei kyennyt suoriutumaan veronkaltaisista maksuistaan kruunulle. Vuonna 1600 jo kolme taloa oli köyhyiden vuoksi kokonaan autioksi lukeutuvia ja kaksi osittain. Seuraavina kolmena vuosikymmenenä tilanne ei kohentunut, vaan vuoden 1630 tienoilla yksi kylän taloista jaettiin kylän muiden talojen kesken kokonaan. Siten Bembölessä oli 1630-luvulla yhdeksän taloa: Backas, Bell, Juus, Kavall, Kosk, Makas, Ollas, Siis ja Smeds.¹⁷

Vanhemmassa ruotujaossa oli Bembölen talot useimpien espoolaistalojen lailla merkitty amiralteettitaloiksi, mikä tarkoitti, että taloista kerätyt verot oli käytetty meripuolustukseen. Tilanne muuttui, kun Bembölen talot vuonna 1646 ruodutettiin armeijan tarpeisiin. Näistä kolme, nimittäin Bell, Makas ja Siis, läänitettiin rälssiksi vuonna 1652. Ne palautettiin kruunulle vuonna 1682 ja määrättiin uudestaan sotilastiloiksi.¹⁸

Bembölen tiivis, keskiajalta peräisin oleva rakenne on yhä nähtävissä kylämaalla, vaikka rakennuskanta on muuttunut. Tiloista Bell sijaitsee ainoana kylätontillaan. Päärakennuksen, nykyisen kahvituvan, rakennusvuodeksi Erkki Härö mainitsee vuoden 1737.¹⁹ Smedsin entisessä päärakennuksessa, joka sekin sijaitsee entisen kylätonttinsa läheisyydessä, joskin siitä hieman sivussa, on kellarikerroksessa säilynyt 1800-luvulta peräisin oleva uuni. Kellaria on epäilty tätäkin vanhemmaksi. Arkeologisissa kaivauksissa löydettiin mm. varhaisen 1500-luvulta peräisin olevan kaakeliuunin potti- eli reliefikaakelin palasia.²⁰

Isoviha

Suuren Pohjan sodan (1700-1721) aikaisen Suomen venäläismiehityksen, Isovihan (1713-1721), aikana venäläiset valtasivat myös Bembölen. Kylän sodanaikaisia tapahtumia kuvataan eräessä autiotilatutkimuksessa vuodelta 1722. Vuoden 1713 kolmantena rukouspäivänä kyläläiset olivat kotimatallaan kirkosta yhtäkkiä tiellä kohdanneet

¹⁴ Ramsay 1984, 216

¹⁵ Lindholm 1999, 11, 30

¹⁶ Espoon keskiaikaiset kylämäet 2000. Teija Nurminen 27.9.2000. EKM

¹⁷ Ramsay 1984, 217

¹⁸ Ramsay 1984, 216-219

¹⁹ Härö 1984, 85

²⁰ Lindholm 1999, 31

vihollisjoukkoja. Tällöin he pakenivat metsään ottaen mukaansa ne vaatteet ja eläimet, jotka kiireessä ehtivät keräämään. Venäläiset eivät kuitenkaan viipyneet kylässä kauan, joten pakolaiset saattoivat palata kotiinsa muutaman päivän kuluttua. Syyskuussa vihollinen palasi Turun suunnalta ja tällöin asukkaat olivat kotonaan kylämaalla. Miesten kerrotaan tarttuneen aseisiin, jotta naiset ja lapset ehtisivät piiloutua. Kun venäläiset olivat ampuneet yhden talonpojan ja vahingoittaneet eräitä toisia, Bembölen miehet lähtivät pakoon ja jättivät kaiken omaisuutensa viholliselle. Tämän jälkeen venäläiset monen vuoden aikana "jatkuvasti pitivät majaa ja leiriä" kylässä niin, etteivät oikeat tilalliset voineet viljellä maataan viiteen vuoteen. Tämän ajan useimmat bemböleläiset olivat Vihdin pitäjässä. Kun nämä lopulta saattoivat palata, oli tilat täysin tuhottu. Silloinkin, kun itse talo oli säästynyt hävitykseltä, oli koko irtaimisto saatettu viedä pois. Bellin tilasta kerrotaan esimerkiksi, että se oli poltettu niin täydellisesti, ettei "jäljellä ollut talon nurkkaakaan".²¹

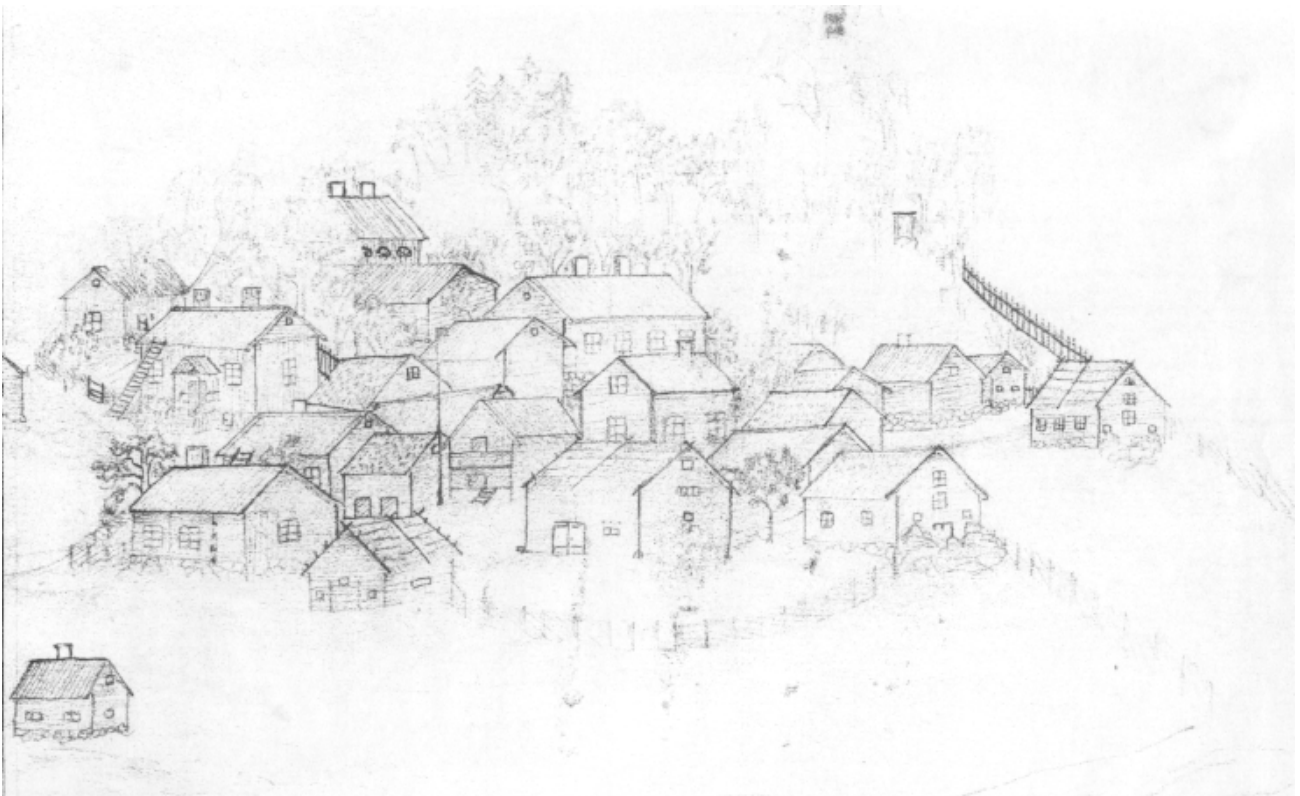
Isovihan seurauksena vuoden 1722 henkikirjassa useimmat Espoon tilat oli merkitty autioiksi. Isovihan jälkeen autiotilojen lisääntymistä haluttiin ehkäistä verovapautuksilla. Tämä tarkoitti sitä, että nämä tilat vapautettiin määrävuosiksi veronmaksusta kruunulle. Hallitus asetti tarkoitusta varten selvityskuntia. Toteamusten perusteella määrättiin vapaavuosien lukumäärä, joka kuitenkin ei saanut olla kuutta suurempi. Esimerkiksi mainitulle Bellin tilalle, joka muiden talojen tapaan oli poltettu perusteellisesti, ehdotettiin kymmenen vuoden vapautta.²²

Isoviha aiheutti myös muuta harmia. Venäläismiehityksen aikana kylien rajat hämärtyivät ja niistä syntyi kiistoja. Bembölessä tämä johti ristiriitoihin vuonna 1754 Kvarnbyn sekä Bembölen, Karvasbackan, Lövkullan, Oitansin ja Träskändan kyläläisten välillä. Kvarnbyn kylä vaati rajojen tarkistusta. Tähän kaikki eivät suostuneet, sillä kylillä oli ristikkäisiä näkemyksiä rajapyykkien sijainnista. Kappalainen Jaakob Avenius pyysi oikeutta puuttumaan asiaan. Samaa rajaa koskevia erimielisyyksiä käsiteltiin uudelleen 80 vuotta myöhemmin vuonna 1830.²³

²¹ Nikander 1981, 17

²² Nikander 1981, 17

²³ Nikander 1981, 29

3. Piirros Bembölen kylästä Karvasmäen suunnalta vuodelta 1882 EKM

4. Valokuva Bembölen koulun ikkunasta kohden nykyistä kylämäkeä

Isojako

Isojakoon ryhdyttiin Suomessa 1700-luvun puolenvälin jälkeen. Taustalla oli pyrkimys tehostaa maanviljelystä poistamalla hajallaan olevien, sarkajaan mukaisesti sijoittuvien, erillisten peltojen hoitoon liittyviä epäkohtia. Tämä tapahtui muodostamalla yhtenäisiä tiloja.

Ennen isojaon toteuttamista kylän talot olivat Bembölessä ryhmittyneet Suuren Rantatien molemmin puolin. Tämä tiheä rakennuskanta on edelleen nähtävissä 1800-luvun piirroksessa. Näistä ainoastaan Bellin ja Smedsin päärakennukset sijaitsevat nykyisinkin kylämäellä. Muut siirrettiin isonjaon yhteydessä. Kylämäellä sijaitsevilla taloilla on siten pitkä historia. Niiden nimet ovat peräisin jo keskiajalta. Isojaon jälkeen mälle jääneet kaksi päärakennusta ovat sijainneet kutakuinkin samoilla paikoilla keskiajalta lähtien. Alueella on talojen pihoissa ja puutarhoissa mahdollisesti säilyneitä keskiaikaisia asutuserrostumia.²⁴

Isojako uutena maanjakoperusteena hyväksyttiin valtiopäivillä 1750-luvulla ja se vahvistettiin kuninkaallisella asetuksella 5. huhtikuuta 1757. Olennaisinta asetuksessa oli että jos yksikin kyläkunnan maanomistaja vaati isojakoa, se voitiin panna toimeen, vaikka muut sitä vastustaisivatkin.²⁵

Isojakoon johtavat järjestelyt aloitettiin Bembölen kylän osalta vuonna 1762 yhdessä Karvasbackan, Lövkullan ja Oitansin kanssa. Kolme vuotta myöhemmin komissionimaanmittari Johan Boneij toimitti jaon ja seuraavan vuoden talvikäräjillä inspektori Lindström esitti isojakokartan hyväksyttäväksi. Jaon seurauksena Smedsin, Backisin ja Kavallin talonpojat menettivät mielestään heille kuuluvia tiluksia. Tästä syystä vahvistustuomiota ei voitu julistaa ennen kuin kihlakunnankatselmus oli toimitettu. Katselmuksessa kävi ilmi, että Glimsin talo oli joutunut kärsimään ja tästä syystä jako oli syytä toimittaa tarkemmin. Tarkistuksessa päädyttiin siihen, että jokainen talo sai pitää ulkopeltonsa ja lisäksi sovittiin, että vanhoja yhteisiä teitä sai edelleen käyttää kun tilusten satoa korjattiin.²⁶

Isojako johti Kylämäellä sijaitsevien talojen siirtämissiin. Makas siirtyi Jondaliin, Kosk maantien eteläpuolelle Belliä vastapäätä ja Backas siirtyi Hanabäckiin. Smedsin tilasta itse tilan maat siirtyivät Jorviin, mutta vanha päärakennus jäi entiselle paikalleen kylämäellä. Kavall ja Juus siirtyivät puolestaan Gröndaliin, Ollas Bodomiin. Bell jäi ehjänä vanhalle paikalleen.²⁷

Katselmuksessa tehty päätös, joka koski yhteisten teiden käyttöä, aiheutti myöhemmin uusia kiistoja. Toisten tilojen läpi kulkevat tiet halkoivat peltoja. Peltojen omistajien mielestä niitä käytettiin piittaamatta viljelyksistä ja tuhoa aiheuttaen, kun taas tietä käyttävät perustelivat peltojen yli ajoa ikiaikaisen tien olemassaololla. Esimerkiksi Bellin

²⁴ Ramsay 1984, 216-219

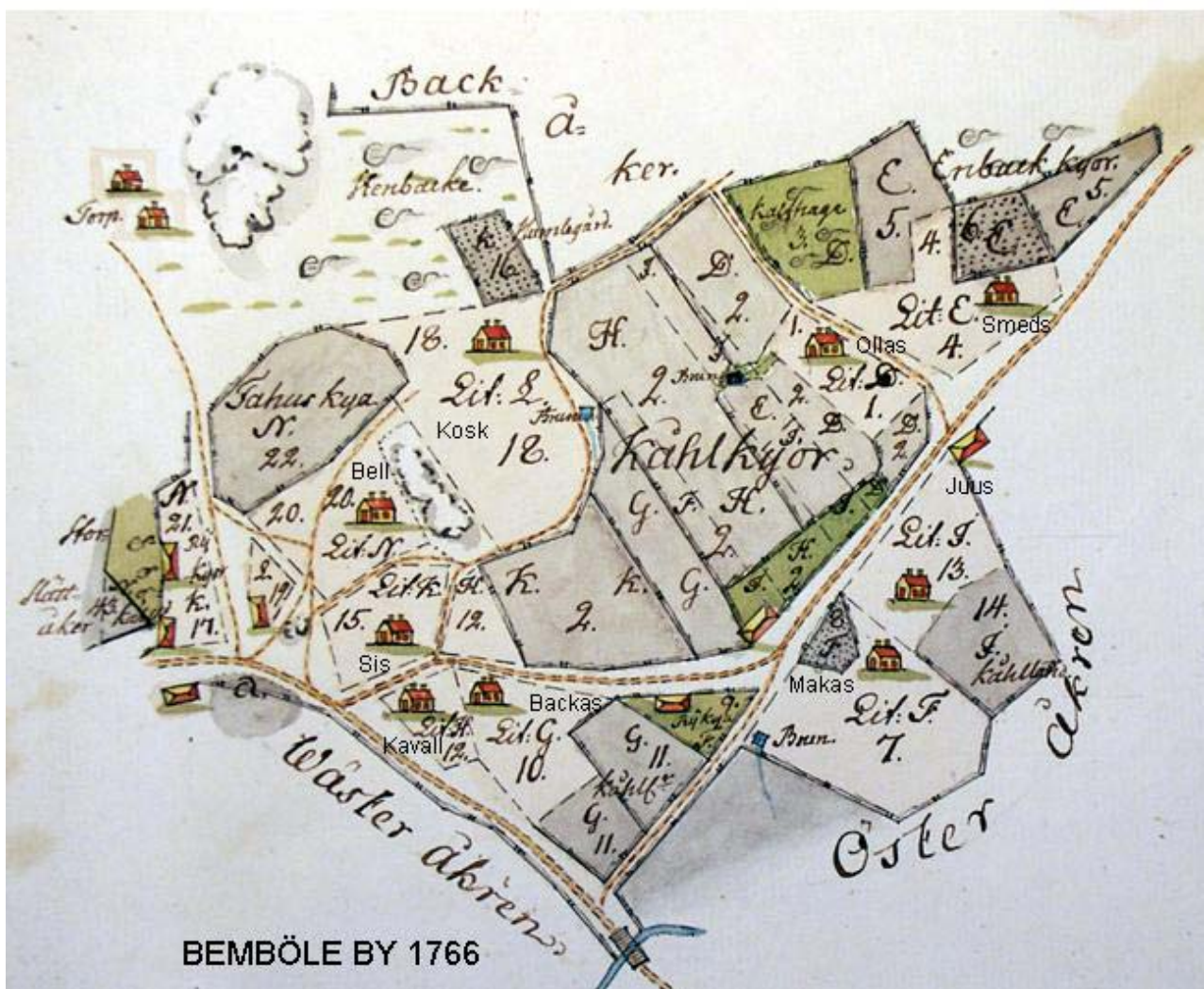
²⁵ Nikander 1981, 32

²⁶ Nikander 1981, 32

²⁷ Nikander 1981, 32; Muistiinpanot ja yhteenveto koskien komissiomaanmittarin toimesta 8.7.1765 Bembölen kylässä toimitettua isojakoa. EKM

tilallisen kerrotaan ajaneen vuonna 1772 kuivan heinänsä suoraan halki Koskin, Siisin, Kavallin, Juusin ja Backasin kirkkoniityn ennen kuin nämä olivat ehtineet niittämään heinänsä.²⁸

1760-luvulla, isojaon laatimisen aikoihin, tehtyihin karttoihin on kirjattu silloinen kylän rakenne. Niistä näkyy, että Suuri Rantatie noudatti koillisessa aina Makaksen taloon saakka sitä linjausta mitä nykyinen Kuninkaantie edelleen kulkee. Makaksen sekä Backaksen, Kavallin, Siisin sekä Bellin välillä tie sen sijaan kulki etelämpänä. Talot reunustivat tietä sen molemmin puolin. Turun maantien rakentaminen 1930-luvulla vaikutti voimakkaimmin tähän kyläalueeseen, mutta jo 1860-luvun nk. Senaatin kartassa, Venäläisessä topografiakartassa, tie vaikuttaa vakiintuneen 1760-luvun kartan linjausta lähemmäksi tulevaa Turun maantien linjausta. Smedsin ja Ollaksen sekä Bellin välillä oli 1700-luvulla peltoa ja hakamaata. Kylän riihet sijaitsivat kylämaen länsilaidalla, Bellinkin länsipuolella, eli alueella, josta Bembölessä sijaitsevien teollisuusrakennusten alue nykyisin alkaa.²⁹

5. Bemböle by 1766, nimien lisäys Espoon Kaupunginmuseo. EKM

28 Nikander 1981, 32

29 Bemböle by 1766. EKM; Venäläinen topografiakartta 1870-86. KA; Bemböle skifteslag 1900. KA; Peruskartta 1964. MML

Tiet ja liikenne

Suuri Rantatie ja kestikievarit

Bembölen sijainti Turun ja Viipurin välisen Suuren Rantatien varrella oli edullinen. Rantatie on Hämeen Härkätien ohella Suomen tärkein historiallinen maantieyhteys. Rannikkoa seuraava, keskiaikaisten kirkkojen, kartanoiden, satamapaikkojen ja muinaislinnojen kautta kulkeva tie on monin paikoin edelleen käytössä. Näin on myös Bembölessä, jossa nykyinen Kuninkaantie kulkee kylämän etelään laskevaa rinnettä rajaten.³⁰

Kestikievarilaitos syntyi kun Kustaa Vaasa määräsi liikenneoloja parantaakseen, että kestikievarilaitos tulee saattaa valtakunnan kattavaksi järjestelmäksi. Kievereita valmiine kyyteineen piti olla kaikilla yleisillä teillä säännöllisin, kahden tai kahden ja puolen penikulman eli n. 20-25 km, välimatkoin. Tärkeimmän reitin, Turun ja Pietarin välisen Suuren Rantatien kestikievareissa oli vilkasta. Espoo ja Bembölen kylä sijoittuivat juuri tämän tien varrelle.³¹

Espoossa oli 1700-luvulla yksi kestikievari. Se sijaitsi alkujaan Kvarnbyssä, mutta siirrettiin 1700-luvun alkuun mennessä Bemböleen. Edullisen sijaintinsa vuoksi Bembölen kestikievari joutui suorittamaan poikkeuksellisen paljon kyydityksiä. Tärkeimmät kyyditykset suuntautuvat Suurta Rantatietä Kirkkonummen Jolkbyhyn lännessä ja Helsinkiin idässä. Tarvittaessa kyydittiin myös Nurmijärven Stobackaan ja Helsingin pitäjän Friherrsiin. Isovihan jälkeen kievari toimi Karvasbackan Ersissä, mutta 1740 Bembölen Makas otti sen hoitaakseen. Makaksessa oli matkustajia varten tupa ja kaksi kamaria.³²

Bembölen kaikki muut talot oli määrätty kievarin reservitiloiksi ja näiden tuli myös avustaa kyydityksissä. Kievarikyyditysten hoitaminen oli iso rasitus talollisille, etenkin Espoon kaltaisissa pitäjissä, joissa maat kuuluivat suureksi osaksi rälssitilallisille. Monet löivät vuoronsa laimin. Makaksessa pidettiin vuonna 1751 maaherra Gyllenborgin käskystä tutkimus hollikyyditysten riittävydestä. Espoon tilanteen parantamiseksi Vihdistä määrättiin 28 tilaa osallistumaan kyydityksiin. Lisäksi kestikievarille myönnettiin oikeus lunastaa kruununjakaisilta tiloilta veroheinää ja –kauroja markkinahintaan.³³

Tiloista Makas, Kosk, Bell, Kavall ja Siis toimivat kukin vuorollaan kestikievarina. 1800-luvun alussa kestikievari muutti Bembölestä Kilon ja Finnsiin. Vuonna 1920 Espoossa oli enää yksi kestikievari, Kauklahti.³⁴

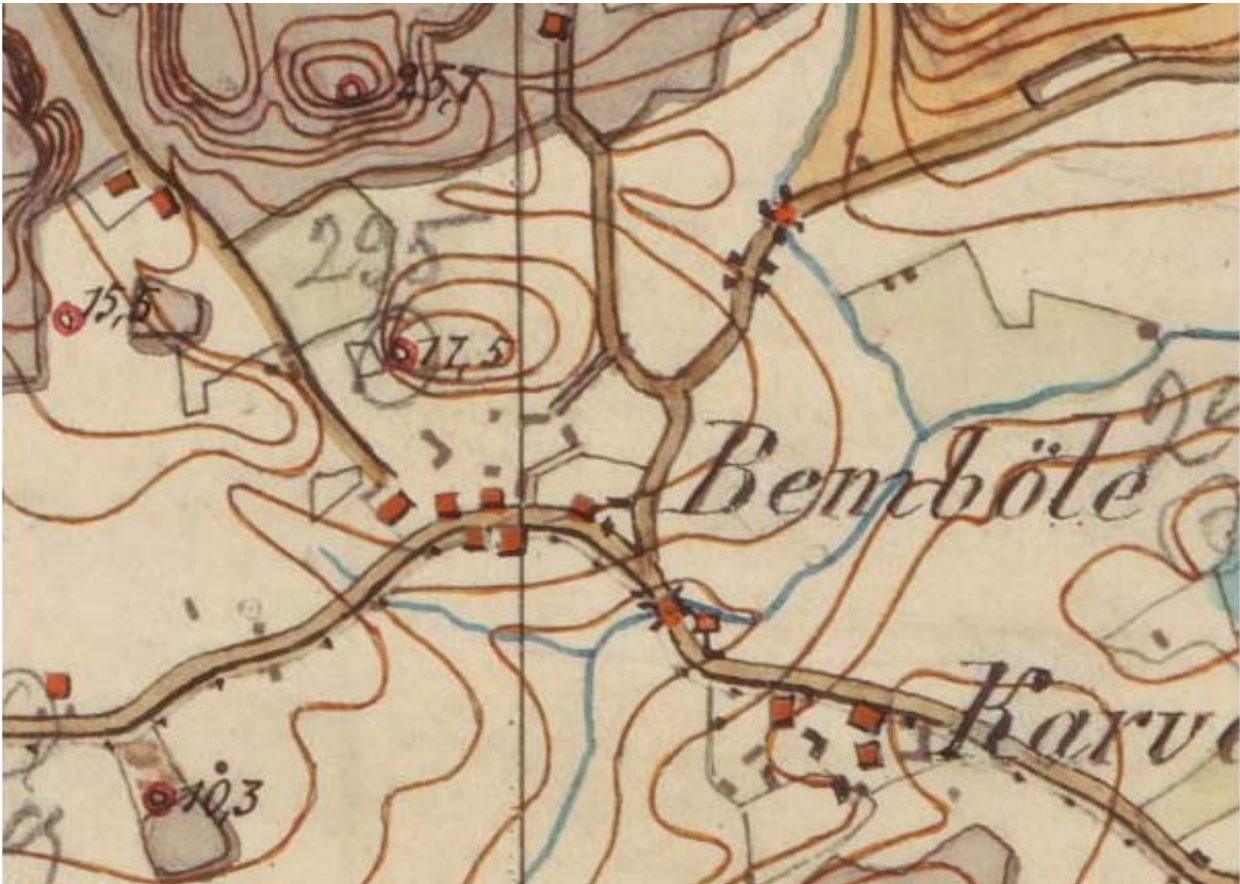
³⁰ RKY 2009 Suuri Rantatie http://www.rky.fi/read/asp/r_kohde_det.aspx?KOHDE_ID=2117 . MV

³¹ Ikkala 1989b, 9-13; Ikkala 1989c, 15-16

³² Nikander 1981, 107

³³ Nikander 1981, 107

³⁴ Nikander 1981, 107

6. Yksityiskohta venäläisestä topografiakartasta 1870-1886 KA

Pohjoiseen kulkeva myllytie eli yleinen kirkkotie ja Helsinkiin johtava tie

Suuresta Rantatiestä risteävä, vanha pohjoiseen johtava tie kulki aikoinaan Bellin vanhan päärakennuksen ohitse. Linjaus on kuitenkin viime vuosisatojen aikana vaihdellut. 1700-luvun kartoissa tie kulkee kaikkien asuinrakennusten länsipuolella, vain kylän riihet sijaitsivat siitäkin länteen. 1900-luvun taitteessa tie oli siirtynyt kulkemaan Bellin itäpuolitse noudatellen sitä tietä, joka kulkee nykyiselle Bembölen Kahvituvan itäpuoliselle parkkipaikalle. 1900-luvun jälkipuoliskolla tielinjaus siirtyi nykyiselle paikalleen Kahvituvan länsipuolelle.³⁵

Talollinen Matts Bellin Bembölestä kerrotaan sulkeneen 1750-luvulla omavaltaisesti tämän reitin, joka vanhastaan oli johtanut yleisen tien virstanpylväiltä Bembölen kylän myllyille. Tie oli välttämätön, sillä ellei sitä saanut käyttää, oli kuljettava yli kilometrin kiertotietä. Vuoden 1760 syyskäräjillä toimitetussa tutkimuksessa todettiin, että kiistetty tie oli yleinen myllytie mutta lisäksi "yläläänin" kirkkotie. Bell tuomittiin 10 hopeataalarin sakon uhalla avaamaan aita ja jättämään tie yleiseen käyttöön, "kuten se vanhoista ajoista lähtien oli ollut."³⁶

³⁵ Bemböle by 1766. EKM; Venäläinen topografiakartta 1870-86. KA; Bemböle skifteslag 1900. KA; Peruskartta 1964. MML

³⁶ Nikander 1981, 103

Helsingin suuntaan tie kulki suunnilleen nykyisen Glimisintien paikalla, joskin risteysalueella Turkuun johtavan maantien rakentaminen 1930-luvulla on muuttanut linjauksia. Tiellä on säilynyt Glimsinjoen ylittävä luonnonkivinen, holvattu silta vuodelta 1938.³⁷

1800-luvun loppupuoli ja 1900-luku

Väestö ja elinkeinot

Vuoden 1865 henkikirjojen mukaan Bemböle oli yhdellätoista talollaan taloluvultaan Espoon kolmanneksi suurin. Asukkaita kylällä oli 137. Bemböleä suurempia kyliä olivat Gammelgård, 14 taloa ja Nuuksio, 12 taloa. Molemmissa asukasmäärä jäi alle kahteen sataan. Tiheintä asutus oli lähellä kirkkoa sekä lounaaseen ja koilliseen johtavilla tievarsilla.³⁸ Bembölen väkimäärä yli kaksinkertaistui vuoteen 1900 mennessä, jolloin se henkikirjojen mukaan oli 315 henkilöä. Kylä oli tuolloin koko pitäjän toiseksi voimakkaimmin kasvanut kylä.³⁹ Tämän jälkeen väkimäärä väheni siten, että vuonna 1917 asukkaita oli 253. Tämä johtui osaksi siitä, että Viherlaakson uusi asutusalue kasvoi Bembölen maille.⁴⁰ Vuonna 1920 72% asukkaista oli ruotsinkielisiä.⁴¹ Suomenkielisten määrä kuitenkin lisääntyi enenevässä määrin.

Espoon oli 1800-luvun lopulla maatalouspitäjä, jossa tyypillisin tilatyyppejä oli perheviljelmä, pinta-alaltaan vuoden 1898 maataloustilaston mukaan 25-100 ha. Viljelyvaltaisuus tarkoitti, että tarvittiin myllyjä. Näitä Espoossa oli neljä, Bembölen kylässä peräti kaksi, alamyly ja ylämyly. Molemmat olivat vesimyllyjä. Bemböle, kuten Espoon seudut muutenkin, tuotti elintarvikkeita pääkaupungin asukkaille.⁴²

Bembölen kaivos

Maatalousvaltaisen kylän elinkeinohistoriassa erikoisen poikkeuksen muodostaa Bembölen alueella lyhyen aikaa sijainnut kaivos. Joitain kaivoksia toimi Uudellamaalla 1500-1600-luvuilla. Nämä olivat hopeakaivoksia. Kaivostoiminta ja siihen tähtäävä malminetsintä lisääntyi kuitenkin 1700-luvun loppua kohden. Kaivokset olivat tuolloin ihmistyöhön perustuvia ja siksi pienimuotoisia. Espoossa rautamalmia kaivettiin mm Kilon lähellä olevasta Gruvbergetistä ja Albergaan kuuluvan Harakan torpan mailta. Jälkimmäisessä oli laajimmillaan töissä seitsemän miestä.⁴³ Tiedot Bembölen kaivoksesta ovat epätarkkoja. Rautamalmia lieenee louhittu 1780-luvulla, sillä vuonna 1814 tehtyjen muistiinpanojen mukaan kaivos oli ollut käytössä noin 30 vuotta aikaisemmin. Kaivos on todennäköisesti aikojen kuluessa täytynyt tai täytetty eikä sen tarkkaa sijaintia tunneta. Todennäköinen sijainti on Kahvituvasta itään, Vanhan Turuntien pohjoispuolella, suunnilleen Bembölen ruotsalaisen koulun kohdalla. Paikalla suoritettiin tutkimuksia vielä 1838, samaan aikaan kuin muuallakin Espoossa. Malmiesiintymät olivat kuitenkin Espoossa pieniä ja huonolaatuisia,

³⁷ Suomalainen Insinööritoimisto Oy 1991

³⁸ Lahti 1975, 15

³⁹ Lahti 1975, 18

⁴⁰ Lahti 1975, 38

⁴¹ Lahti 1975, 38

⁴² Lahti 1975, 63

⁴³ Ikkala 1989, 36

lukuun ottamatta Gammelgårdin aluetta. Bembölessäkään koekaivaukset eivät johtaneet kaivostoiminnan jatkamiseen.⁴⁴

Liikenne

Isojaon kyläkuvaan aiheuttamien mullistusten jälkeen 1900-luvun merkittävimmät muutokset aiheutti liikenteen lisääntyminen. Jo 1890-luvulla oli suunniteltu rautatielinjausta kylän läpi, mutta tämä ei toteutunut, vaan rautatie kulkee etelämpänä.⁴⁵ Kaksi merkittävää tielinjausta kuitenkin leikkasivat kyläaluetta 1930-luvulla sekä 1960-luvulla.

Näistä ensimmäisenä 1930-luvulla rakennettiin Turuntie kylän halki. Taloja jäi linjauksen alle, mm. Backaksen taloon kuulunut rakennus siirrettiin. Se sijaitsee nykyisin Kahvituvan itäpuolella rinteessä. Turuntien rakentamisen vaikutus kyläkuvaan oli erittäin merkittävä. Kun aiemmin kylän rakennuskanta oli sijoittunut päätien molemmin puolin, niin tielinjaus pakotti kyläasutuksen kokonaan Kylämäelle ja yhdelle puolelle tietä. Ainoastaan Bembölen koulu säilyi peltojen puoleisella puolella uudessa risteyksessä, Suuren Rantatien varrella.

Seuraavaksi 1960-luvulla Kehä III leikkasi kylän pohjoisosat erilleen. Lisäksi Turun moottoritie rajaa Bembölen länsipuolisen peltoaukean lounaista laitaa.⁴⁶

7. Bemböle skifteslag 1900 KA

⁴⁴ Saltikoff 1994, 36

⁴⁵ Lahti 1975, 85

⁴⁶ Topografiakartta 1932. EKM; Peruskartta 1964. MML; Peruskartta 2011. MML

8. Bellin uusi päärakennus, hirsiseinäinen navetta, kanala sekä kylätietä, 1920-l:n loppu EH

9. Bellin navettaa laajennetaan tiiliseksi, 1920-l:n loppu. EH

Rakennuskanta

Bembölen kansakoulun rakentaminen vuonna 1923 sekä Bellin uuden päärakennuksen ja talousrakennusten (1922, 1931) rakentaminen muokkasivat kyläkuva 1920-30-luvuilla.

Bellin uusi päärakennus rakennettiin kylämäen länsipuolelle. Se on rakennettu osittain vanhoista hirsistä vuonna 1917. Rakennuttajana oli nykyisen omistajan, Bernhard Juslinin, isoisä. Hän oli ostanut tilan veljeltään August Juslinilta vuonna 1906. Tyyliään jugendia edustavan rakennuksen suunnittelija ei ole tiedossa. Bernhard Juslinin mukaan kyseessä todennäköisesti oli sama suunnittelija kuin Glomsin rakennuksessa, jota Bellin uusi päärakennus muistuttaa.⁴⁷ Rakennus oli 1920-luvulle ilman ulkovuorausta. Päärakennuksen lisäksi pihapiiriin nousi useita uusia suurehkoja, komeudellaan ja rakennusmateriaalillaan uudesta ajasta kertovia rakennuksia. Näistä merkittävimmät ovat rapattu, valkoinen kaksikerroksinen viljamakasiini (1922) sekä hieman myöhemmin punatiiliolosalla vuonna 1931 laajennettu navetta. Molempien merkitys sekä kyläkuvalle että suurmaisemalle on suuri. Uuden päärakennuksen valmistuttua Bellin vanha päärakennus jäi vaihtelevaan käyttöön, kunnes siitä vuonna 1939 tuli Bembölen Kahvitupa, suosittu ruoka ja kahvipaikka, josta monet Bembölen tuntevat.

Varsinaisen maamerkin Bembölelle muodosti vuonna 1923 rakennettu uusi punatiilinen koulurakennus. Rakennuksen suunnitteli arkkitehtitoimisto Borg-Sirén-Åberg ja se valmistui vuonna 1923.⁴⁸ Uuden oppivelvollisuuslain astuminen voimaan vuonna 1921 tarkoitti sekä koulurakennusten laadulle että määrälle uusia vaatimuksia, sillä kaikkien 7-15-vuotiaiden oli hankittava kansakoulua vastaava oppimäärä. Rakentamista helpotti 1920-luvun nousukausi. Uusi koulurakennus ilmensi Espoon maalaispitäjän vaurautta. Vaikuttavuutta oli haettu kartanomaisesta ulkoasusta. Tyyliään rakennus on yhdistelmä 1920-luvun klassismia ja viitteitä ruotsalaiseen barokkiklassismiin.

Bembölessä oli kauppiaita ensimmäisten joukossa Espoossa. Tätä vauhditti kylän edullinen liikenteellinen sijainti. Kylään nousi esimerkiksi toinen ensimmäisistä espoolaisista osuuskaupoista. Osuuskauppa, Esbo Handelsags butik, Bembölessä avattiin jo vuonna 1906 ”Esbo Mellersta Andelslag mbt” nimellä. Sen perustivat ympärillä asuvat maanviljelijät. Bellin omistaja antoi yhden rakennuksistaan kaupan käyttöön. Kaupassa oli kaksi osastoa, toisesta myytiin lihaa ja toisesta muita taloustarvikkeita, joita siihen aikaan tarvittiin. Liikkeen nimi muuttui Varubodeniksi joko hieman ennen tai heti toisen maailmansodan jälkeen. Varuboden jatkoi toimintaansa aina 1970-luvulle. Talo on edelleen jäljellä, mutta sitä on laajennettu lisäksiivellä. Alkujaan rakennus oli 1 ½ kerroksinen, kapeahkorunkoinen ja siinä oli jugend-tyypin yläosaltaan pieniruutuiset ikkunat.⁴⁹

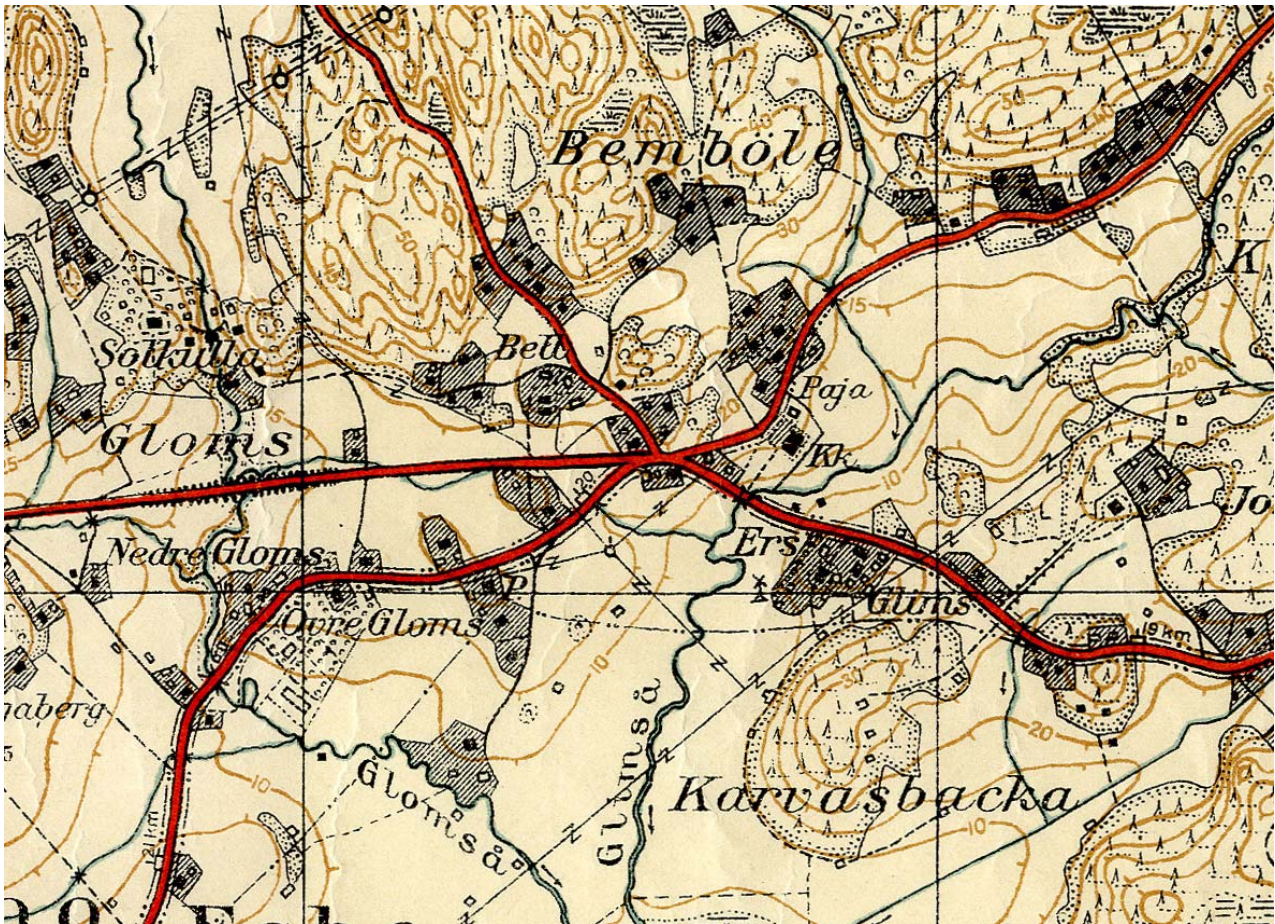
Bembölen kahvitupaa vastapäätä oli 1950-60-luvuilla myös toinen kauppa. Se oli kooltaan pienempi, mutta kerrotaan, että siellä myytiin ”kaikkea mahdollista”. Tämä rakennus purettiin ja sen tilalla on nykyisin kukkakioski.⁵⁰

⁴⁷ Bernhard Juslin 28.1.2011, 16.02.2011. Juslin mainitsi haastattelussa lisäksi, että myös Kauniaisissa rakennettiin samankaltainen rakennus.

⁴⁸ Härö 1984, 86

⁴⁹ EKM. Stig Granforsin 5.5.1997 antamia tietoja koskien isoisänsä Johan Erland Granforsin pitämää Esbo Handelsags butik osuuskauppaa.

⁵⁰ EKM. Stig Granfors 5.5.1997

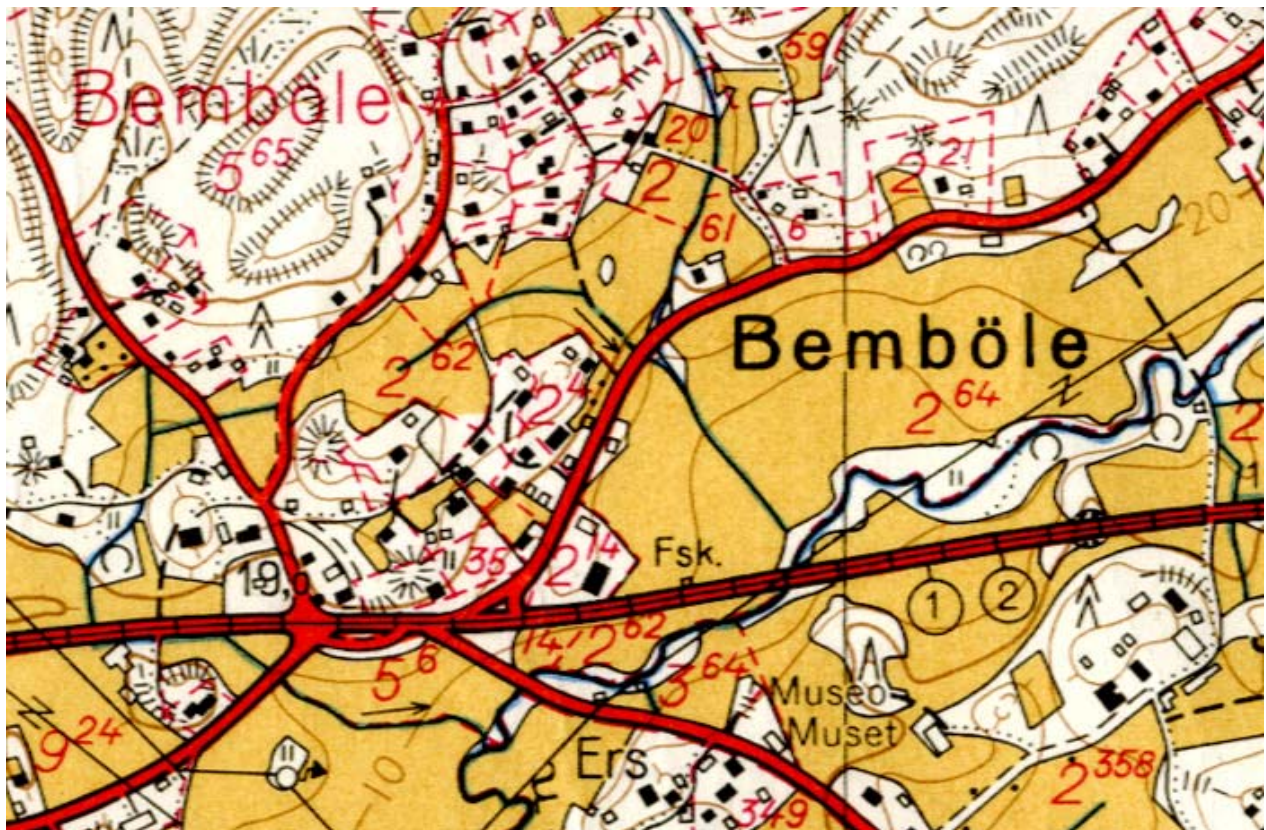

10. Topografiakartta 1932 EKM

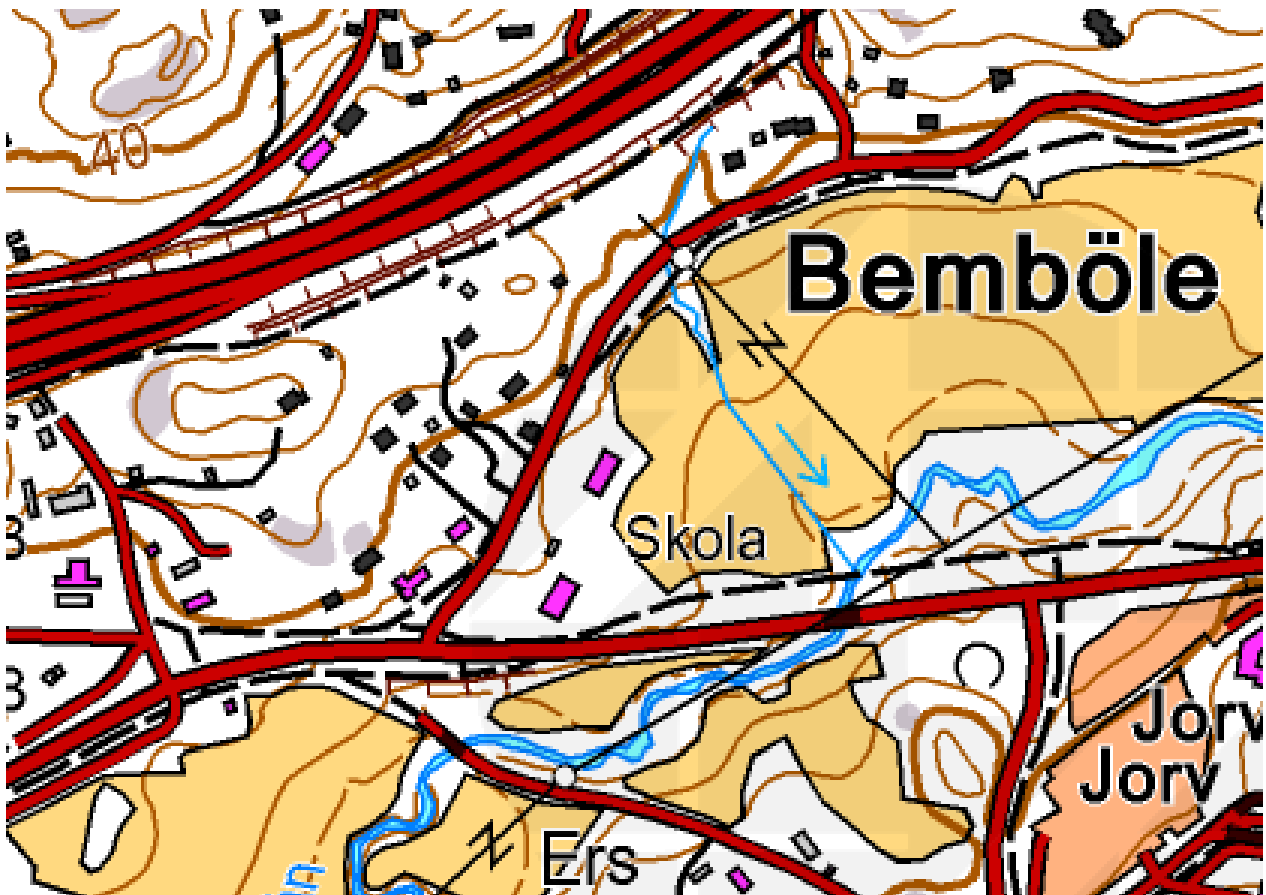
Kukkakioskista koilliseen nykyisen Kuninkaantien varrella sijaitsee 1950-luvulla rakennettu kaupparakennus, jossa myytiin alkujaan mm. rautakaupan tavaraa ja kodin pienkoneita. Rakennus on säilynyt lähellä alkuperäistä asuaan, joka edustaa tyypillistä maaseudun ja pientaajamien kaupparakennusta. Tyyliltään rakennus on 1950-luvun loivakattoista, vaakavuorattua pientalofunktionalismia. Siinä toimii nykyisin Moottoripyöräkerho.

Kauppojen lisäksi kylällä on toiminut seppä, jonka paja on mainittu 1930-luvun kartassa. Samainen seppä Åkerlund myi bensiiniä Bellin nykyisen kahvituvan vieressä jo ennen toista maailmansotaa. Sitten 1950-luvulla vastapäätä kahvitupaa rakennettiin huoltoasema. Se on nykyisin peruskorjattu ulkonäöltään täysin nykyisten huoltoasemien kaltaiseksi, mutta sijaitsee entisellä paikallaan. Kylän palveluita lisäsi myös neuvolarakennuksen rakentaminen koulun viereen vuonna 1966.

Bembölen kylämäki on säilyttänyt ryhmäkyläluonteensa hyvin, huolimatta 1900-luvun suurten tiehankkeiden ja läheisten alueiden rakentumisen aiheuttamista vaikutuksista. Säilyneiden vanhojen rakennusten ohella kylämäen rakenne vanhoine tielinjauksineen ja peltoaukeineen on edelleen havaittavissa. Uudempi rakentaminen on pääosin sopeutunut kylämäen maisemaan niin mittakaavansa kuin materiaaliensakin suhteen. Kylä on myös säilynyt elävänä ja vuosisataiset toiminnot ovat muuttuneenakin läsnä kylässä. Historiallinen kieveritoiminta jatkuu Bembölen kahvituvan tarjonnassa. Tielläliikkuja palvelee myös bensiiniasemalla, joskin sen katokset muodostavat vastakohtaan kylämäen rakennuskannalle.

11. Peruskartta 1964. MML lupa 345/MML/11

12. Peruskartta 2011. MML lupa 345/MML/11

Lähteet (johdanto ja liitteet)

Arkistolähteet:

EKM Espoon kaupunginmuseo

Teija Nurminen: Keskiaikaisten kylämäkien inventointi 2000.
Stig Granforsin 5.5.1997 antamia tietoja koskien isoisänsä Johan Erland Granforsin pitämää Esbo Handelslags butik osuuskauppaa.
Topografiakartta 1932
Piirros Bembölen kylästä Karvasmäen suunnalta vuodelta 1882

EKRAVA Espoon kaupungin Rakennusvalvonnan arkisto

Rakennuslupapiirustukset ja -asiakirjat

KA Kansallisarkisto

Maanmittaushallituksen historiallinen kartta-arkisto
Venäläiset topografiset kartat (1870 - 1917) VII 28
Maanmittaushallituksen uudistusarkisto
Bemböle skifteslag 1900

MML Maanmittauslaitoksen arkisto

Peruskartta 1964
Peruskartta 2011

MV Museovirasto

Muinaismuistorekisteri

Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt RKY. Museoviraston inventointi 22.12.2009. http://www.rky.fi/read/asp/r_kohde_det.aspx?KOHDE_ID=2117

Lähteet ja kirjallisuus

Arvokkaat maisema-alueet, maisema-aluejärjestelmän mietintö Osa 2. Mietintö 66/1992, Ympäristöministeriö, Ympäristönsuojeluosasto, Painatuskeskus Oy, Helsinki 1993

Härö, Erkki 1984. Espoon rakennuskulttuuri ja kulttuurimaisema – Byggnadskulturen och kulturlandskapet i Esbo. Espoon kaupunginmuseo/Esbo stadsmuseum

Ikkala, Marja-Leena 1989a. Kylästä lähiöön. Espoon kaupunki.

Ikkala, Marja-Leena 1989b. Kuninkaantien historiaa. Teoksessa Kuninkaantie. Tien kulku ja vaiheet Espoossa. Marja Viljamaa-Laakso, Marja-Leena Ikkala, Sirpa Paikkala, Kaija Mallat. Espoon kaupunkisuunnitteluvirasto. Nimistöyksikkö.

Ikkala, Marja-Leena 1989c. Kuninkaantie nyky-Espoossa. Teoksessa Kuninkaantie. Tien kulku ja vaiheet Espoossa. Marja Viljamaa-Laakso, Marja-Leena Ikkala, Sirpa Paikkala, Kaija Mallat. Espoon kaupunkisuunnitteluvirasto. Nimistöyksikkö.

Johansson, Ulf 2006. Sagan om Bemböle. Sanningen finns i enfalden. Esbo hembygdsförening r.f.

Jormakka, Kari 1991. Sydämellistä yhteiselämää - Espoon koulutaloja 1873-1990. Helsinki.

Kepsu, Saulo 2008: Espoon vanha asutusnimistö. Teoksessa Kylä-Espoo. Espoon vanha asutusnimistö ja kylämaisema. toimittajat Kaija Mallat, Sami Suviranta, Reima T. A. Luoto. Espoon kaupunki

Lahti, Matti J 1975. Espoo. Maalaispitäjästä suurkauppalaksi. Espoon kaupunki.

Lindholm, Dan 1998. Asutus Karvasmäessä ja Bembölessä muinaisina aikoina. Teoksessa Glims. Dan Lindholm . Marianne Långvik-Huomo, Tiina Merisalo, Mariliina Perkko, Liisa Ropponen. Espoon Kaupunginmuseon tutkimuksia 5.

Lindholm, Dan 1999. Espoon keskiaikainen asutus. Teoksessa Välähdyksiä keskiajasta Glimtar ur medeltiden. Toim. Anja Leino, Liisa Ropponen, Dan Lindholm ja Mariliina Perkko. Espoon kaupunginmuseon tutkimuksia 6.

Nikander, Hagar 1981. Espoo 1700-1865. Espoon kaupunki.

Nurminen, Teija 2000. Keskiaikaisten kylämäkien inventointi 2000. Espoon kaupunginmuseo.

Putkonen, L 1993. Rakennettu kulttuuriympäristö. Valtakunnallisesti merkittävät kulttuurihistorialliset ympäristöt. Museoviraston rakennushistorian osaston julkaisuja 16.

Ramsay, August 1984. Espoo II. Espoon pitäjä ja Espoon kartano 1600-luvulla. Espoon kaupunki 1984.

Saltikoff, B., Laitakari, I., Kinnunen, K. A. Oivanen, P. 1994. Helsingin seudun vanhat kaivokset ja louhokset. Geologian tutkimuskeskus. Opas 35. Espoo.

Suomalainen Insinööritoimisto Oy 1991. Glimsin kiviholvisilta, Karvasmäki. Korjaussuunnitelma.

Suomen kartanot ja suurtilat. Toimittaneet Eino Jutikkala ja Gabriel Nikander. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seuran kirjapaino Oy 1939

Suomen maatilat. Tietokirja maamme keskikokoisista ja suurista maataloista. I-os Uudenmaanlääni. Toimittajat Felix Jonansson, Akseli Kivialho, K. Kivialho. Porvoo: Werner Söderström osakeyhtiö. 1931

Stadius, Peter 1998. Från byskolan till skolcentrum – 125 år av svensk skolverksamhet i Esbo. Esbo svenska utbildningscentral.

Haastattelut

Maj-Britt Lindström 7.12.2010 ja 15.1.2011

Bernhard Juslin 28.1.2011, 16.02.2011

Christophe Roos 5.2.2011

Unto K. Laine 25.1.2011

Marianne Blom 28.1.2011

Kuvalähteet

- kuvat ellei toisin mainita: Karoliina Periäinen/Arkkitehtitoimisto Lehto Peltonen Valkama

Lyhenteet:

KA	Kansallisarkisto
MML	Maanmittauslaitos
EKM	Espoon kaupunginmuseo
EH	Esbo hembygdsförening r.f.

LIITE 1

Bembölen kulttuurihistoriallisesti arvokas
alue: kohteet

5.4.2011

1 Bell - Bembölen kahvitupa (Kanguliback II)

Bell on vanha kantatila, joka sijaitsee alkuperäisellä paikallaan Bembölen vanhalla kylämäellä (Kanguliback, esim. Härö 1984 myös muodossa Kangulibacka). Sen paritupatyyppinen matala suhteellisen hyvin säilynyt päärakennus kuuluu Espoon vanhimpiin asuinrakennuksiin. Pihapiiri muodostaa kokonaisuuden ja nykyisellä tontilla sijaitsee lukuisia säilyneitä ulkorakennuksia, joiden merkitys Bembölen kyläkokonaisuudelle on mittava.

Bembölen kylä oli aikoinaan poikkeuksellisen monen talon muodostama kylänmäki Espoossa. Kylä muodostui kymmenestä kantatilasta, joista viimeisenä alkuperäisellä paikallaan vanhalla kylämäellä sijaitseva Bell oli yksi. 1600-luvulla tilan omisti Anders Eriksson. Tila tunnetaan kuitenkin jo 1540-luvulta, jolloin maakirjoja ryhdyttiin pitämään. Kautta 1600-luvun tila oli köyhä ja välillä autiona. Vuonna 1644 tuomiokirjasta löytyy maininta, jonka mukaan tontilla ei ollut ainuttakaan rakennusta. Vuonna 1699 Bell siirtyi Espoon nimismiehen Gustav Brandtin haltuun viideksi vuodeksi, minkä jälkeen se luovutettiin Henrik Henrikssonille verovapaana.

Tila on vuodesta 1682 ollut saman suvun hallussa. Se toimi vuodesta 1688 Vihdin Tervalammen ratsutilan augmenttina. Isovihan aikana vuodesta 1713 alkaen Espoo miehitettiin ja Bembölen kylän taloihin majoittui vuosikausiksi venäläistä sotaväkeä. Sodan jälkeen Bell oli niin perusteellisesti poltettu, ettei siitä ollut "jäljellä talon nurkkaakaan". Bellin uudessa tuvassa toimi 1760-luvulla kestiekvari. Paikka olikin edullinen, sillä talon kohdalla haarautui Suuresta Rantatiestä sen Helsinkiin johtava haara.

Rakennus oli 1800-1900-luvuilla muonamiehen asuntona, 1900-luvun puolella nuorison kokoontumispaikkana ennen varsinaisen seuraintalon rakentamista Fallåkeriin. Vuosina 1917-1938 Bell toimi lisäksi myös suutarin verstaana ja kouluna. Bemböleläinen seppä Åkerlund, joka asui ja piti Stenkulla-nimisellä tilalla pajaa, myi tontilla bensiiniä jo ennen toista maailmansotaa. Kahvilatoiminta alkoi 1939. Talvisodan aikana rakennukseen oli sijoitettu kättilöopiston synnytysosasto. Sodan jälkeen kahvilatoiminta taas jatkui. Nykyisin Bell tunnetaan suosittuna ruoka- ja kahvipaikkana, Bembölen Kahvitupana.

Päärakennuksen vieressä on kaksikerroksinen luhtiaitta, johon on liitetty uusi ulkorakennus. Sen takana on Bembölen Säästötupana tunnettu rakennus, entinen Bellin sauna. Rinteessä sijaitsevat säterikattoinen, rapattu viljamakasiini sekä korkea kuivuri. Pienehkön peltoaukean keskellä on mahdollisesti vanhasta riihestä karjakon asunnoksi kunnostettu hirsirakennus. Bellin päärakennuksesta koilliseen, nykyisen kahvituvan parkkipaikan paikalla sijaitsi aikoinaan Koskin päärakennus. Nykyisen Kuninkaantien varressa on Turkuun johtavan maantien tieltä siirretty entinen Backakseen kuulunut asuinrakennus. Bellin vanha, suuri kaivo, joka on alaosiltaan suurista luonnonkivisistä harkoista rakennettu, sijaitsee entisen Säästötuvan takana. Ylimmät renkaat ovat betonia. Vanha pohjoiseen johtava tie on kulkenut Bellin vanhan päärakennuksen itäpuolitse 1900-luvulla, 1700-luvun kartoissa puolestaan rakennuksen länsipuolitse.

Härö, Erkki 1984: Kohde 74

Haastattelut: Maj-Britt Lindström 7.12.2010 ja 15.1.2011, Bernhard Juslin 28.1.2011, 16.02.2011

Arvotus	1
Arvioitu valmistumisaika	1737 -
Säilyneisyys	Pihapiiri on hyvin säilynyt. Espoon vanhimpiin rakennuksiin kuuluva päärakennus on pääosin säilyttänyt 1800-lukulaisen ulkoasunsa. Pihapiiriin kuuluu useita perinteisiä piharakennuksia.
Luettelointiperuste	a,h,y
Luettelointiperuste, tarkennus	rakennustyyppinsä hyvä edustaja, paikallishistoriallinen merkitys, rakennushistoriallinen merkitys, ikä, sosiaalihistoriallinen merkitys, asutushistoriallinen merkitys, maisemallinen/kaupunkitilallinen merkitys, lähiympäristö
Suositus	VP. Vanha Bellin pihapiiri muodostaa arvokkaan kokonaisuuden, jonka merkitys Bellin kylämiljöölle on ilmeinen. Rakennusten ja rakenteiden arvot on eritelty omissa korteissaan.

Bembölen rakennettu kulttuuriympäristö: arvotetut kohteet

2 Bell

Bembölen vanhalla kylämäellä (Kanguliback, esim. Härö 1984 myös muodossa Kangulibacka) sijaitseva Bell oli 1600-luvun yksi suuren kylän kymmenestä kantatilasta. Tila toimi vuodesta 1688 Vihdin Tervalammen ratsutilan augmenttina. Isovihan aikana Bembölen kylän taloihin majoittui vuosikausiksi venäläistä sotaväkeä. Suuren Rantatien varrella, Helsinkiin johtavan tien risteyksessä sijaitsevan Bellin uudessa tuvassa toimi 1760-luvulla kestäkievari. Bellin vanha paritupatyypinen päärakennus kuuluu Espoon vanhimpiin asuinrakennuksiin.

Bellin uusi päärakennus sijaitsee kylänmäen länsipuolella. Se on rakennettu ilmeisesti osittain vanhoista hirsistä vuonna 1917. Bellin uuden päärakennuksen rakennutti nykyisen omistajan isoisä. Hän oli ostanut tilan veljeltään August Juslinilta vuonna 1906. Tyyliiltään jugendia edustavan rakennuksen suunnittelija ei ole tiedossa. Bernhard Juslinin mukaan suunnittelija oli todennäköisesti sama kuin Glömsin rakennuksessa, jota Bellin uusi päärakennus muistuttaa. Rakennus oli 1920-luvulle ilman ulkovuorausta.

Päärakennus on kaksikerroksinen ja siinä on jugendille ominainen päistään aumattu taitekatto. Ulkovuoraus on pystylaudoitusta, ikkunat pienruutuisia ja jugendille ominaisia. Ullakkoikkunoiden yläpuolinen katto on muodoltaan kaareutuva. Päädyssä on ovaalit ikkunat. Molemmissa kerroksissa on useita huoneita ja kaksi hallia. Tilajakoa ei ole oleellisesti muutettu. Leivinuuni poistettiin 1950-luvulla. Kellaria on käytetty autotallina. Keskuslämmitys asennettiin 1950-luvun loppupuolella. Samaan aikaan uusittiin alkujaan tiilinen katto peltikatoksi ja ullakkoikkunoita poistettiin. Rakennus on kunnostettu 1990-luvun alussa. Tällöin ullakkokerroksen ikkunat, samoin kuin osa kuistin ikkunoista, uusittiin ruudutukseltaan vanhoja mittaoja noudatteleviksi, mutta materiaaaliltaan poikkeaviksi puu-alumiini-ikkunoiksi.

Bellin pihapiiriin kuuluu neljä kyläkuvan kannalta tärkeää ja kylän kulttuurihistoriasta kertovaa rakennusta. Entinen kanala ja tiilinen navettarakennus sijaitsevat näkyvällä paikalla rinteessä. Navetta rajaa myös Bellin mäen katutilaa. Sen takana sijaitsee paikalla valmistetuista tiilistä tehty entinen pajarakennus, nykyinen autotalli. Autotallin takana oleva, alkujaan vaunuvajana toiminut hirsinen ulkorakennus on pihapiirin vanhin. Nämä, entinen paja ja vaunuvaja, näkyvät Turun moottoritietä seurailevalle ulkoilureitille.

Haastattelut: Bernhard Juslin 28.1.2011, 16.02.2011

Arvotus	1
Arvioitu valmistumisaika	1917
Säilyneisyys	Päärakennus on pääosin säilynyt aikaudelleen ominaisena, muutama ikkuna on vaihdettu alumiiniin. Pihapiiri muodostaa kerroksisen kokonaisuuden.
Luettelointiperuste	a,h,y
Luettelointiperuste, tarkennus	rakennusaikansa hyvä edustaja, rakennushistoriallinen merkitys, asutushistoriallinen merkitys, taloushistoriallinen merkitys, maisemallinen/kaupunkitalallinen merkitys
Suositus	VP. Kulttuurihistoriallisesti arvokkaat ja kyläkuvan kannalta merkittävät päärakennus ja pihapiiri muodostavat säilytettävän kokonaisuuden. Päärakennus ja pihapiiri arvokkaita.

Bembölen rakennettu kulttuuriympäristö: arvotetut kohteet

3 Kanguliback

Kanguliback - nimisen mäen laella sijaitseva talo. Mäki on toiminut kylän nuorison kokoontumispaikkana ja siellä on ollut Maj-Britt Lindströmin kertoman mukaan keinu vielä ennen nykyisen talon rakentamista. Rinteessä, talon alapuolella on puutarhaan liittyviä suurin luonnonkivin tuettuja pengerryksiä. Tontin reunalla kulkee myös entisen kylätien pohja.

Haastattelut: Maj-Britt Lindström 7.12.2010 ja 15.1.2011

-

Arvotus	1
Arvioitu valmistumisaika	1900-l
Säilyneisyys	Vuonna 1939 rakennettua päärakennusta laajennettu 1959. Vanha kylätiepohja jäljellä, puutarhapengerryksiä rinteessä.
Luettelointiperuste	a,h,y
Luettelointiperuste, tarkennus	rakennusaikansa hyvä edustaja, paikallishistoriallinen merkitys, ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä
Suositus	VP. Mäen maisemallinen kokonaisuus, rakennus ja rakenteet arvokkaita.

8 Smeds

Vanhan kantatilan päärakennus, joka sijaitsee isojakoa edeltäneellä kylätontillaan. Smeds muodostaa päärakennuksineen, muine asuinrakennuksineen, rakenteineen ja entisine puutarhoineen Bellin ohella Bembölen toisen tärkeän historiallisen kokonaisuuden.

Smedsin talo sijaitsee paikalla, jolla se on vanhojen karttojen mukaan sijainnut jo 1700-luvulla. Nykyinen päärakennus, joka mainitaan asiakirjoissa valmiina vuonna 1801, on muutamia muutoksia lukuun ottamatta säilynyt, mutta ei enää asuinkäytössä. Kellarissa on holvattu uuni, jonka ikää on tutkittu Espoon kaupunginmuseon suorittamissa arkeologisissa kaivauksissa. Uunin todettiin olevan 1850-jälkeiseltä ajalta. Kaivauksissa löydettiin lisäksi mm. 1600-luvun kaakeliuunin osia, nk. "pottikaakeli" sekä 1700- ja 1800-luvun saviastioita, jotka liittyvät talon toimintaan kestikievarina. Suomen sodan aikaan talossa majoitettiin sotilaita.

Smedsin talo kuului 1600-luvun alkupuolella harvoihin varoissaan oleviin taloihin Bembölessä. Isäntänä tuolloin oli Matts Sigfridinpoika. Mattsin poika Sigfrid, Mattsin poika Erik sekä Erikin vävy Hans Johaninpoika toimivat kaikki isännöidessään Smedsiä pitäjän lautamiehinä 1620-80-lukujen välillä. Smeds oli bemböleläistalojen tapaan vanhemmassa ruotujaossa merkitty amiraliteettitaloksi, sittemmin vuonna 1646 se, kuten muutkin talot Bembölessä, ruodutettiin armeijan tarpeisiin. Vuonna 1696 Smeds määrättiin Bodomin ratsutilan aputilaksi. Se oli tuolloin vielä verotalo. Isovihan aikana päärakennus Unto K. Laineen kertoman mukaan hävitettiin. Tämä mainitaan korvausasiakirjoissa.

Smeds toimi vuorollaan kestikievarina ja kievarin apuna 1700-1800-luvuilla. Suomen sodan aikaan talossa majoituttiin sotilaita. 1800-luvun lopussa Smedsin tuvassa pidettiin kansakoulua. Talon nykyisen omistajan, Unto K. Laineen selvitysten mukaan Smedsillä on yhteys Träskändan kartanoon. On mahdollista, että Smedsissä on asunut Träskändan tilanhoitaja. 1877 Smedsin omisti Gustaf Aadolf Söderberg. Vuonna 1878 Karl Gustaf Nygren osti Smedsin ja vuonna 1896 puolestaan Adolf Törngren.

Tontilla sijaitsee vanhan päärakennuksen lisäksi kaksi asuinkäyttöön rekisteröityä taloa, sekä ulkorakennuksia. Kuninkaantien varrella sijaitseva huvilaksi nimitetty rakennus on rakennettu vanhalle, salaman polttaman asuinrakennuksen kivijalalle 1930-luvulla. Ylempänä rinteessä on puolestaan Bjerstorpiksi nimitetty, alkujaan torpaksi rakennettu asuinrakennus ja ulkorakennus. Tyyllillisesti nämä ovat Kuninkaantien varressa sijaitsevan huvilan kanssa yhteneväisiä. Molemmat on rakennuttanut Smedsin 1930-luvulla omistanut Inger Bjerke Federley.

Suurella tontilla on muitakin mielenkiintoisia rakenteita ja kasvillisuutta. 1920-30-luvuilla Smedsissä asui lääkäri, joka hankki puutarhaan betonipatsaita. Näistä leijona on vahingoittunut, mutta karhu on yhä ehjänä paikoillaan. Bjerstorpille johtavan polun varressa ja rinteessä kasvaa lehmusta ja vaahteraa. Sen varteen sijoittuu myös kivimuuri, joka on Bellin isännän, Bernhard Juslinin mukaan jääne vanhasta kivijalasta. 1940-luvulla tontille perustettiin kauniiksi mainittu puutarha, jonka kasvillisuutta on yhä säilynyt, mm. rinteessä sijaitseva omenatarha. Rinteessä sijaitsi vielä 1700-luvulla humalatarha. Nykyisen tontin itälaidalla sijaitsi aikoinaan navetta. Tontilla on kaksi kaivoa, joista vanhempi on n. 50m syvä ja toiminut kylän yhteisenä kaivona. Tontilla on kivisiä tukimuureja, mm. tien varressa on tontin länsirajalla.

MV- Muinaisjäännösrekisteri, hankkeet

Haastattelut: Unto K. Laine 25.1.2011, Bernhard Juslin 28.1.2011, 16.02.2011

Arvotus	1
Arvioitu valmistumisaika	1700-2000
Säilyneisyys	Pihapiiri on säilyttänyt perinteisen luonteensa. Vanha päärakennus on osin säilynyt. Muut asuinrakennukset pääosin 1930-luvun lopun asussa. Puutarhasta kasvillisuutta, puustoa ja rakenteita jäljellä.
Luettelointiperuste	h,y
Luettelointiperuste, tarkennus	paikallishistoriallinen merkitys, rakennushistoriallinen merkitys, ikä, sosiaalihistoriallinen merkitys, asutushistoriallinen merkitys, maisemallinen/kaupunkitalallinen merkitys, lähiympäristö
Suositus	VP. Smedsin pihapiiri muodostaa arvokkaan kokonaisuuden, jonka merkitys Bellin kyläilijöille on ilmeinen. Rakennusten arvot on eritelty omissa korteissaan.

Bembölen rakennettu kulttuuriympäristö: arvotetut kohteet

9 Stenkulla

Stenkullan tilalla asuivat Agnes ja Alexander Åkerlund, jotka pitivät pajaa paikalla Suuren Rantatien varressa. Paja on merkittynä 1930-luvun karttaan. Tontin luoteisnurkalla on vanha kaivo. On mahdollista että kaivo on eräs 1700-luvun karttoihin merkityistä.

Haastattelut: Marianne Blom 28.1.2011

Arvotus	2
Arvioitu valmistumisaika	1900-l
Säilyneisyys	Vanhempi rakennus on osin säilynyt, kaivo olemassa. Tontilla saattaa olla pajan toimintaan liittyviä jäänteitä.
Luettelointiperuste	h,y
Luettelointiperuste, tarkennus	paikallishistoriallinen merkitys, sosiaalihistoriallinen merkitys, ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä
Suositus	VP. Vanhempi rakennus ja paikka Bembölen kylän paikallishistorian kannalta arvokas.

13 Karlshem

Smedsiin alkujaan kuulunut, ulkoasultaan klassinen, hyvin säilynyt ja rakennustaiteellisesti suhteikas päärakennus sekä siihen liittyvät piharakennukset. Tontti rakennuksineen lohkottu Smedsistä 29.9. 1920.

Karlshem kuului alkujaan Smedsiin. Smedsin tila rekisterinumerolla 2 jaettiin 20. 9. 1780 kahteen osaan 2:2 ja 2:3. Karlshemin rakennusvuosi ei ole tiedossa. Rakennuksen seinästä on löytynyt sanomalehtiä vuodelta 1838. Toisaalta Bellin nykyinen isäntä Bernhard Juslin kertoo, että leskirouva Stålhanen perunkirjoitusasiakirjoissa Karlshemin rakennusvuodeksi mainitaan vuosi 1863. Tätä tietoa ei ole tarkistettu lähteestä. Johan Christian Gottlieb Stålhanen oli ostanut rakennuksen ja talousrakennukset 1877 ja vuokrannut samalla tilaan kuuluvan maan 50 vuodeksi.

Päärakennusta ei ole rakentamisensa jälkeen laajennettu, vaan se on rungoltaan alkuperäisessä asussa. Pihapiiriin kuuluu vanha luhtiaitta sekä muita rakennuksia. Tontin länsiosan omenapuut ovat satavuotiaita.

Haastattelut: Christophe Roos 5.2.2011, Bernhard Juslin 28.1.2011, 16.02.2011

Arvotus	1
Arvioitu valmistumisaika	1800-l
Säilyneisyys	Päärakennus ja pihapiirin kokonaisuus on säilyttänyt perinteisen luonteensa. Sitä on täydennetty viereisellä tontilla sijainneen rakennuksen hirsikehikosta rakennetulla saunalla.
Luettelointiperuste	a,h,y
Luettelointiperuste, tarkennus	rakennusaikansa hyvä edustaja, rakennushistoriallinen merkitys, asutushistoriallinen merkitys, taloushistoriallinen merkitys, maisemallinen/kaupunkitalallinen merkitys
Suositus	VP. Pihapiirin maisemallinen kokonaisuus, rakennukset ja rakenteet arvokkaita.

15 Bemböle skola

Rakennustaiteellisesti arvokas, arkkitehtitoimisto Borg-Sirén-Åberg piirustusten mukaan toteutettu tiilinen koulurakennus, joka sijaitsee maisemallisesti näkyvällä ja keskeisellä paikalla peltoaukean reunalla Bembölen historiallisella kyläalueella, Makasin talon entisellä paikalla, Suuren Rantatien ja siitä Helsinkiin haarautuneen vanhan maantien risteyksessä.

Tontilla on sijainnut myös Bembölen kaivos. Tiedot kaivoksesta ovat kuitenkin Museoviraston kuvauksen mukaan epätarkkoja. Rautamalmia lieene louhittu 1780-luvulla, sillä vuonna 1814 tehtyjen muistiinpanojen mukaan kaivos oli ollut käytössä noin 30 vuotta aikaisemmin. Kaivos on todennäköisesti aikojen kuluessa täytynyt tai täytetty eikä sen tarkkaa sijaintia tunneta. Paikalla suoritettiin tutkimuksia vielä 1838, mutta ne eivät johtaneet kaivostoiminnan jatkamiseen.

Uuden oppivelvollisuuslain astuminen voimaan vuonna 1921 tarkoitti sekä koulurakennuksien laadulle että määrälle uusia vaatimuksia, sillä kaikkien 7-15-vuotiaiden oli hankittava kansakoulua vastaava oppimäärä. Rakentamista helpotti 1920-luvun nousukausi. Uusien koulurakennusten rakentamista varten oli mallipiirustuksia. Suosituimpien, arkkitehti Yrjö Sadeniemen laatimien piirustusten painos oli kuitenkin 1920-luvulle tultaessa loppunut ja niitä pidettiin osin vanhentuneina. Kouluja koskevat uudet vaatimukset edellyttivät uusia mallipiirustuksia. Tätä varten kouluhallitus julisti piirustuskilpailun. Siinä ohjeistettiin säästävyyteen ja vaatimattomuuteen, mutta myös laatuun ja tarkoituksenmukaisuuteen kiinnitettiin huomiota. Kilpailun teemaksi nousi "kansanomainen vaatimattomuus". Tuloksena syntyi "Maalaiskansakoulujen rakennuspiirustuksia"-mallikirja, joka käsitti 16 erilaista mallia. Kaikki mallikirjan koulut edustivat 1920-luvun klassismia. Ne olivat yksinkertaisia ja satulakattoisia, puuverhottuja rakennuksia. Kilpailussa oli useita eri sarjoja ja Borg-Sirén-Åberg toimisto menestyi niistä useissa saaden eri sarjoissa yhden I-palkinnon, kolme II-palkintoa, yhden III-palkinnon ja yhden lunastuksen. Bembölen koulurakennuksen lähtökohtana on ollut II-palkinnon saanut "Mies- ja naisopettajan yläkoulun ja alakoulun" sarjassa II-palkinnon saanut kilpailuehdotus. Tämän rakennuksen pohjapiirros vastaa periaatteiltaan Bembölen koulurakennuksen tilasuunnittelua. Sisäänkäynti on rakennuksen keskeltä sisään tulohalliin, jonka perällä ovat toiseen kerrokseen johtavat portaat. Luokkatilat sijaitsevat toisessa kerroksessa porrasaulan molemmin puolin. Poikkeuksia kuitenkin on, sillä kilpailuehdotuksessa yläkerran porrasaulatila muodostaa symmetrisen ristin, mutta Bembölen koulussa varaportaan suunnan muuttamisen takia tila on valmiissa rakennuksessa epäsymmetrinen. Myös asuntojen ja keittolan sijoitusta ja kokoa on muutettu. Muita eroavaisuuksia ovat rakennusmateriaali, säterikatto, pihajulkisivun kolossaalipilasterit sekä se, että mallipiirustuksessa on kolme asuntoa, mutta Bembölen koulussa vain kaksi.

Bembölen punatiilinen koulurakennus aloitti valmistuessaan vuonna 1923 uuden vaiheen espoolaisten kansakoulujen rakentamisessa. Aiemmat koulurakennukset olivat puusta, mutta kartanomaisuudestaan vaikutteita hakenut ensimmäinen tiilinen koulurakennus ilmensi Espoon maalaispitäjän vaurautta. Erkki Härön mukaan Bembölen koulun suunnittelusta arkkitehtitoimistossa vastasi lähinnä Johan Sigfrid Sirén (1889-1961). Sirén on tunnettu Eduskuntatalon suunnittelijana. Rakennuksessa on vaikutteita ruotsalaisesta barokkiarkkitehtuurista sekä 1920-luvun klassismista. Klassismin aiheita ovat mm. pääsisäänkäyntiä molemmin puolin reunustavat, rakennuksen korkuiset pilasteriparit. Ruotsalaisesta barokkiarkkitehtuurista kertovia yksityiskohtia ovat säterikatto, julkisivun pyörökaariaiheet ovissa ja yläpuolisissa parvekkeissa, ikkunoiden pieniruutuinen jako, massiiviset tiiliseinät sekä tilajärjestelyissä toisen kerroksen korostaminen sijoittamalla pääasialliset luokahuonetilat sinne.

Härö, Erkki 1984: Kohde 75.

Jormakka, Kari 1991. Sydämellistä yhteiselämää - Espoon koulutaloja 1873-1990. Helsinki.

Stadius, Peter 1998. Från byskolan till skolcentrum – 125 år av svensk skolverksamhet i Esbo. Esbo svenska utbildningscentral.

Arvotus	1
Arvioitu valmistumisaika	1923
Säilyneisyys	Koulurakennus on hyvin säilynyt aikakaudelleen ominaisena, piha on muokattu nykyisiä vaatimuksia paremmin vastaavaksi.
Luettelointiperuste	a,h,y
Luettelointiperuste, tarkennus	rakennustyyppinsä hyvä edustaja, rakennusaikansa hyvä edustaja, paikallishistoriallinen merkitys, sosiaalishistoriallinen merkitys, maisemallinen/kaupunkitalallinen merkitys, maamerkki
Suositus	Koulurakennuksella merkittävä asema suurmaisemassa. Rakennukseen liittyvät merkitykset eritelty rakennuskortilla.

Bembölen rakennettu kulttuuriympäristö: arvotetut kohteet

19 Björkbacka

Berta Wickströmin entinen asuinrakennus. Rajkennus oli Juslinien omistuksessa ja annettuna lahnukselaiselle Berta ja Harald Wickströmille vuokralle. Nämä perivät talonsa Juslinilta. Kohteeseen kuuluu päärakennus ja piharakennuksia 1900-luvun alusta. Rakennus sijaitsee peltoaukean laidalla, metsäisessä, etelään viettävässä rinteessä Suuren Rantatien, nykyisen Kuninkaantien varrella. Piharakennukset ovat ryhmittyneet vapaasti rinteeseen. Hieman varsinaisesta kyläalueesta erillään sijaitseva kokonaisuus on osa nykyisen Kuninkaantien maisemaa sekä laajempaa peltomaisemaa. Tontille johtava tie on reunustettu jalopuin. Pihapiirissä, lähimpänä tietä, myös uusi asuinrakennus.

Haastattelut: Bernhard Juslin 28.1.2011, 16.02.2011

Arvotus	2
Arvioitu valmistumisaika	1911
Säilyneisyys	Päärakennuksen hahmo säilynyt, mutta julkisivun yksityiskohdat uusittu. Pihapiirissä eri ikäisiä ulkorakennuksia.
Luettelointiperuste	h,y
Luettelointiperuste, tarkennus	paikallishistoriallinen merkitys, maisemallinen/kaupunkitilallinen merkitys
Suositus	VP. Rakennus arvokas hahmoltaan ja säilyneiltä yksityiskohdiltaan. Pihapiiri muodostaa kokonaisuuden.

29 Suuri Rantatie

Valtakunnallisesti merkittävä RKY 2009. Bembölen sijainti Turun ja Viipurin välisen Suuren Rantatien eli nykyisen Kuninkaantien varrella oli edullinen. Suuri Rantatie on Hämeen Härkätien ohella Suomen tärkein historiallinen maantieyhteys. Rannikkoa seuraava, keskiaikaisten kirkkojen, kartanoiden, satamapaikkojen ja muinaislinnojen kautta kulkeva tie on monin paikoin edelleen käytössä. Näin myös Bembölessä. Kirkkonummen, Espoon ja Vantaan halki kulkiessaan tie ohittaa pitäjien keskiaikaiset kirkot. Espoonkartanon alueella Mankinjoen ylittää 1770-luvun kiviholvisilta, joka on myös museosilta. Tie kulkee Träskändan kartanon sekä Vantaalla Hämeenkyllän kartanon, Vantaanlaakson ja Backaksen kulttuurimaisemassa sekä Helsingin pitäjän kirkonkylässä.

Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt RKY. Museoviraston inventointi 22.12.2009

Härö Erkki 1984, kohde 298

Ikkala, Maija-Leena 1989b

Ikkala, Maija-Leena 1989c

Arvotus 1 - Valtakunnallisesti merkittävä (RKY 2009)

Arvioitu valmistumisaika

Säilyneisyys

Luettelointiperuste h,y

Luettelointiperuste, tarkennus Paikallishistoriallinen merkitys, taloushistoriallinen merkitys, sosiaalihistoriallinen merkitys, maisemallinen/kaupunkilallinen merkitys

Suositus Valtakunnallisesti arvokas säilynyt tieosuus.

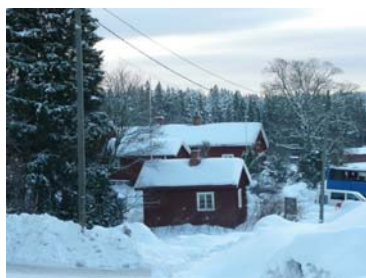

30 Helsingintie - pohjoiseen johtava tie

Vanha pohjoiseen johtava tie on kulkenut Bellin vanhan päärakennuksen itäpuolitse 1900-luvulla, 1700-luvun kartoissa puolestaan rakennuksen länsipuolitse. Helsingin suuntaan tie kulki suunnilleen nykyisen Glimisintien paikalla, joskin risteysalueella Vanhan Turuntien rakentaminen on muuttanut linjauksia. Tiellä on säilynyt Glimsinjoen ylittävä luonnonkivinen, holvattu silta vuodelta 1938.

Suomalainen Insinööritoimisto Oy 1991: Glimsin kiviholvisilta, Karvasmäki. Korjaussuunnitelma.
Härö Erkki 1984, kohde 298

Arvotus	1 - Päätie, Espoon historiallinen tiestö (Härö 1984)
Arvioitu valmistumisaika	
Säilyneisyys	
Luettelointiperuste	h,y
Luettelointiperuste, tarkennus	paikallishistoriallinen merkitys, taloushistoriallinen merkitys, sosiaalihistoriallinen merkitys, asutushistoriallinen merkitys, ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä, maisemallinen/kaupunkilallinen merkitys
Suositus	Helsingintie - pohjoiseen johtava tie Espoon kirkkotienä ja yhteytenä Helsinkiin on paitsi kylälle paikallisesti niin myös laajemmin koko Espoon ja ympäröivän seudun historiasta kertova ja arvokas.

31 Vanhat kylätiet

Bembölessä vanhojen kyläteiden pohjia on vielä maastossa havaittavissa Bellin ja Kanguliback-tonttien välillä sekä Smedsin länsipuolelta kohden pohjoista.

Arvotus	2
Arvioitu valmistumisaika	
Säilyneisyys	
Luettelointiperuste	h,y
Luettelointiperuste, tarkennus	paikallishistoriallinen merkitys, taloushistoriallinen merkitys, taloushistoriallinen merkitys, ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä
Suositus	Vanhojen kyläteiden linjaukset kertovat kylän rakentumisesta ja historiasta ja ovat paikallishistoriallisesti merkityksellisiä.

LIITE 2

Bembölen kulttuurihistoriallisesti arvokas
alue: rakennukset ja rakenteet
5.4.2011

Bembölen rakennettu kulttuuriympäristö: rakennukset ja rakenteet

1,1 Bell - päärakennus, nyk. Bembölen kahvitupa (Kanguliback II)

Arvioitu valmistumisaika	1737
Arvotus	1
Pohjatyyppi	Suorakaide
Kerrosluvu	1 kerros
Kattotyyppi, materiaali	satulakatto
Perustus	Luonnonkivi
Ikkunat	Kuusiruutuiset
Julkisivumateriaalit	Leveä peiterimalaudoitus
Luetteloeruste	a,h,y
Luettelointiperuste,tarkennus	rakennustyyppinsä hyvä edustaja, paikallishistoriallinen merkitys, ikä, sosiaalihistoriallinen merkitys, asutushistoriallinen merkitys, maisemallinen/kaupunkitilallinen merkitys, lähiympäristö
Säilyneisyys	Bell on vaihteittain rakentunut, säilynyt perinteisenä. Sisätiloissa Bembölen kahvilatoiminnan vaatimia muutoksia. Kamari muutettu keittiöksi. Sisääntulokuistin yksityiskohdat 1930-l.
Suositus	S1. Rakennuksen hahmo ja säilyneet yksityiskohdat sekä sisätilojen alkuperäiset osat ovat erittäin arvokkaita.

Nykyisin Bembölen kahvitupana toimiva Bellin paritupatyyppinen päärakennus kuuluu Espoon vanhimpiin asuinrakennuksiin. Parituvan kamarin, tuvan ja eteisen rakennusvuodeksi mainitaan Erkki Härön inventoinnissa vuosi 1737. Sali on mahdollisesti rakennettu myöhemmin, 1800-luvun alussa. Isovihan aikana 1713-1721 Bellin rakennukset poltettiin ja uuden päärakennuksen rakentaminen tapahtui tämän jälkeen.

Rakennus oli 1800-1900-luvuilla muonamiehen asuntona. Kahvituvan rakennus toimi myös nuorison kokoontumispaikkana ennen varsinaisen seuraintalon rakentamista Fallåkeriin. Vuonna 1916 rakennusta uhkasi purku ja tämän välttämiseksi siitä kaavailtiin museorakennusta. Tämä hanke ei toteutunut, mutta rakennusta ei myöskään purettu. Vuosina 1917-1938 Bell toimi mm. muonamiehen asuntona, suutarin verstaana ja kouluna. Itse kahvitupa avattiin 1939, mutta toiminta katkesi, sillä talvisodan aikana rakennukseen oli sijoitettu kättilöopiston synnytysosasto. Sodan jälkeen kahvilatoiminta taas jatkui ja se on siitä asti tullut tunnetuksi ja suosituksi ruoka- ja kahvipaikkana, Bembölen Kahvitupana.

Pitkänurkkainen hirsirakennus on satulakattoinen. Ulkovuoraus on peiterimaa. Perustus luonnonkiveä. Räystäslaudat ovat leveät, uudehkot. Ikkunat ovat kuusiruutuiset. Sisääntulokuistin yksityiskohdat, kuten kattoa kannattelevat muotoillut pilarit, edustavat tyyliltään 1930-lukulaista omakotitaloihin, kesähuviloihin ja hiihtomajoihin liittyvää tuparomantiikkaa. Sisätilat ovat säilyneet varsin alkuperäisinä, joskin kahvilatoiminta on vaatinut niihin joitain muutoksia, mm. kamari on muutettu keittiötilaksi. Tuvan puolella on kahden kurkihirren kannattelema taitteinen, kolmilaipioinen katto parruineen näkyvissä. Lattia on puolikkaan hirren paksuisista laudoista. Tulisijan edessä sijaitseva kivi ei ole irtonainen, vaan kalliota, jonka päälle päärakennus on rakennettu.

Härö, Erkki 1984: Kohde 74

Haastattelut: Maj-Britt Lindström 7.12.2010 ja 15.1.2011, Bernhard Juslin 28.1.2011, 16.02.2011

Bembölen rakennettu kulttuuriympäristö: rakennukset ja rakenteet

1,2 Bell - luhtiaitta (Kanguliback II)

Arvioitu valmistumisaika	1737
Arvotus	1
Pohjatyyppi	Suorakaide
Kerrosuku	2 kerrosta
Kattotyyppi, materiaali	Satulakatto
Perustus	Kiville
Ikkunat	
Julkisivumateriaalit	Hirsi
Luetteloperuste	a,h,y
Luettelointiperuste,tarkennus	rakennustyyppinsä hyvä edustaja, paikallishistoriallinen merkitys, ikä, sosiaalihistoriallinen merkitys, maisemallinen/kaupunkitilallinen merkitys, lähiympäristö
Säilyneisyys	Vanhan aittarakennuksen ulkoasu on säilynyt perinteisenä. Sisätiloja remontoitu kahvilatoimintaa varten ja kylkeen rakennettu wc-siipi
Suositus	S1. Vanhan aittarakennuksen hahmo ja säilyneet yksityiskohdat arvokkaita. Osa Bellin perinteisestä maatilakokonaisuudesta.

Bellin päärakennusta vastapäätä sijaitseva kaksikerroksinen, hirsipintainen kaksirivinen luhtiaitta. Rakennusvuodeksi on ilmoitettu sama kuin nykyisen kahvituvan rakennukselle, eli 1737. Aitan alakerrassa sijaitsee kahvilan henkilökuntaa ja keittiön kylmäsäilytystä varten kunnostettuja tiloja. Rakennusta on jatkettu erillisellä, kahvilatoimintaa palvelevalla wc-rakennuksella.

Härö, Erkki 1984: Kohde 74

Haastattelut: Maj-Britt Lindström 7.12.2010 ja 15.1.2011, Bernhard Juslin 28.1.2011, 16.02.2011

Bembölen rakennettu kulttuuriympäristö: rakennukset ja rakenteet

1,3 Bell - Sparstuga (Kanguliback II)

Arvioitu valmistumisaika	1910
Arvotus	1
Pohjatyyppi	Suorakaide
Kerrosluvu	1 kerros
Kattotyyppi, materiaali	Satulakatto
Perustus	
Ikkunat	Kuusiruutuiset
Julkisivumateriaalit	Peiterimalaudoitus
Luetteloperuste	a,h,y
Luettelointiperuste,tarkennus	rakennustyyppinsä hyvä edustaja, paikallishistoriallinen merkitys,taloushistoriallinen merkitys, asutushistoriallinen merkitys, maisemallinen/kaupunkilallinen merkitys, lähiympäristö
Säilyneisyys	Rakennusta on madallettu ja sisätiloja kunnostettu 1960-luvulla alkuperäisestä pankin toimintoja varten.
Suositus	S1. Rakennuksen hahmo ja säilyneet yksityiskohdat arvokkaita. Osa Bellin perinteisestä maatilakokonaisuudesta.

Entinen Säästötuvan, Sparstugan, rakennus oli alkujaan sauna. Sen rakennutti Bernhard Juslinin isoisä vuonna 1910. Nykyistä korkeamman, alkujaan taitekattoisen rakennuksen yläkerrassa toimi ennen mankeli. Rakennusta on madallettu. 1960-luvulla se oli jonkin aikaa piian asuntona. Vuonna 1966 Helsingfors Sparbankin Bembölen konttori aloitti toimintansa rakennuksessa. Tuolloin se entisöitiin arkkitehdin suunnitelmien mukaisesti. Sisustus suunniteltiin vanhahtavaksi. Nykyisin rakennuksessa toimii kampaamo.

Härö, Erkki 1984: Kohde 74

Haastattelut: Maj-Britt Lindström 7.12.2010 ja 15.1.2011, Bernhard Juslin 28.1.2011, 16.02.2011

Bembölen rakennettu kulttuuriympäristö: rakennukset ja rakenteet

1,4 Bell - viljamakasiini (Kanguliback II)

Arvioitu valmistumisaika	1922
Arvotus	1
Pohjatyyppi	Suorakaide
Kerrosluku	2 kerrosta
Kattotyyppi, materiaali	Aumattu säterikatto
Perustus	
Ikkunat	pieniruutuiset
Julkisivumateriaalit	Rappaus
Luetteloperuste	a,h,y
Luettelointiperuste,tarkennus	rakennustyyppinsä hyvä edustaja, paikallishistoriallinen merkitys, taloushistoriallinen merkitys, maisemallinen/kaupunkilallinen merkitys
Säilyneisyys	Viljamakasiini on säilyttänyt rakennusaikaisen asunsa.
Suositus	S1. Rakennuksen hahmo ja julkisivun yksityiskohdat arvokkaita. Osa Bellin perinteisestä maatilakokonaisuudesta.

Bellin tiilinen viljamakasiini on rakennettu vuonna 1922. Hyvin säilynyt ja rakennustyyppiään hyvin edustava rakennus sijaitsee kyläkuvan kannalta keskeisellä paikalla rinteessä Bellin mäen tien varrella ja näkyy maisemaan. Rakennuksen julkisivut on valkoiseksi rapattu. Säterikatto, kuten Träskändassa ja Bembölen koulussa. Viljamakasiini on rakennettu samaan aikaan ja sillä on sama rakentaja kuin uuden päärakennuksen pihapiiriin kuuluvalla, rapatulla pajarakennuksella. Tiilet ovat paikalla tehtyjä. Katto on vihreäksi maalattua peltiä. Myös ikkunoiden listoitukset ja ovi ovat vihreäksi maalatut. Vilja oli makasiinissa laareissa ja mylly niiden alapuolella.

Härö, Erkki 1984: Kohde 74

Haastattelut: Maj-Britt Lindström 7.12.2010 ja 15.1.2011, Bernhard Juslin 28.1.2011, 16.02.2011

Bembölen rakennettu kulttuuriympäristö: rakennukset ja rakenteet

1,5 Bell - kuivuri (Kanguliback II)

Arvioitu valmistumisaika	1910
Arvotus	1
Pohjatyyppi	Suorakaide, sivusiivet
Kerrosluku	2 kerrosta
Kattotyyppi, materiaali	Satulakatto, lappeelliset siivet
Perustus	Kiville
Ikkunat	Kuusiruutuiset
Julkisivumateriaalit	Hirsi, pystylauditus
Luetteloperuste	a,h,y
Luettelointiperuste,tarkennus	omaleimainen, paikallishistoriallinen merkitys, taloushistoriallinen merkitys, maisemallinen/kaupunkitilallinen merkitys
Säilyneisyys	Kuivuri on pääosin säilynyt alkuperäisenä, joskin alakerrokseen on puhkaistu suuret ovet autotallia varten. Viljan kuivaamiseen liittyviä rakenteita säilynyt.
Suositus	S1. Rakennuksen hahmo, säilyneet yksityiskohdat ja vanhat ikkunat arvokkaita. Osa Bellin perinteisestä maatilakokonaisuudesta.

Bellin rakennuskantaan kuuluva kuivuri on rakennettu vuonna 1910. Omaleimainen rakennus on korkeahko ja sijaitsee kylämäellä keskeisellä paikalla. Kuivurissa oli tulisija alapuolella ja vilja kerättiin ylemmälle tasolle. Näitä rakenteita on säilynyt sisätiloissa.

Härö, Erkki 1984: Kohde 74

Haastattelut: Maj-Britt Lindström 7.12.2010 ja 15.1.2011, Bernhard Juslin 28.1.2011, 16.02.2011

1,6 Bell - maakellari (Kanguliback II)

Arvioitu valmistumisaika	1800-l
Arvotus	1
Pohjatyyppi	
Kerrosluku	Kellari
Kattotyyppi, materiaali	Satulakatto
Perustus	
Ikkunat	
Julkisivumateriaalit	Hirsi, luonnonkivi, betoni
Luetteloperuste	h,y
Luettelointiperuste,tarkennus	paikallishistoriallinen merkitys, rakennushistoriallinen merkitys, taloushistoriallinen merkitys, ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä
Säilyneisyys	Maakellarin kivimuuria tuettu betonilla, muutoin perinteisenä säilynyt.
Suositus	S1. Rakennus on arvokas osa Bellin perinteistä maatilakokonaisuutta.

Kuivuria ja viljamakasiinia vastapäätä, vanhan tielinjauksen toisella puolella, sijaitseva vanha perunakellari on 1800-luvulta. Yläosa hirttä, alasosa luonnokiveä, tuettu betonilla.

Härö, Erkki 1984: Kohde 74

Haastattelut: Maj-Britt Lindström 7.12.2010 ja 15.1.2011, Bernhard Juslin 28.1.2011, 16.02.2011

1,7 Bell - karjakon mökki (Kanguliback II)

Arvioitu valmistumisaika	1918
Arvotus	1
Pohjatyyppi	Suorakaide
Kerrosluku	1 kerros
Kattotyyppi, materiaali	Satulakatto
Perustus	
Ikkunat	Kuusiruutuiset
Julkisivumateriaalit	Hirsi, pystylauditus
Luetteloperuste	a,h,y
Luettelointiperuste,tarkennus	rakennustyyppinsä hyvä edustaja, paikallishistoriallinen merkitys, ikä, sosiaalihistoriallinen merkitys, asutushistoriallinen merkitys, maisemallinen/kaupunkitilallinen merkitys, lähiympäristö
Säilyneisyys	Mökki on säilynyt perinteisenä. Runko kunnostusvuottaan vanhempi.
Suositus	S1. Rakennuksen ulkoinen hahmo ja yksityiskohdat arvokaita. Osa Bellin perinteisestä maatilakokonaisuudesta.

Näkyvällä paikalla nykyisen kahvituvan takana sijaitsevalla pienellä peltoaukealla sijaitseva hirsirakennus, joka on ollut alkujaan mahdollisesti savutupa, riihi tai eläinten suoja. Kunnostettu kuitenkin vuonna 1918 karjakon asuinrakennukseksi, jollaisena muistetaan. Rakennuksessa on tupa ja itäpäädyssä sisääntulokamari ja tämän takana toinen kamari. Rakennus on pitkänurkkainen, salvokset on koteloitu. Länsipääty ja eteläjulkisivu ovat pystylaudalla vuoratut, muutoin vuoraamaton. Bernhard Juslinin mukaan rakennuksessa on aiemmin ollut olkikatto.

Härö, Erkki 1984: Kohde 74

Haastattelut: Maj-Britt Lindström 7.12.2010 ja 15.1.2011, Bernhard Juslin 28.1.2011, 16.02.2011

1,8 Vanha Backakseen kuulunut asuinrakennus (Kanguliback II)

Arvioitu valmistumisaika	1930-l
Arvotus	2
Pohjatyyppi	Suorakaide
Kerrosluvu	1 kerros
Kattotyyppi, materiaali	Satulakatto
Perustus	Betoni
Ikkunat	Pystyjakoiset
Julkisivumateriaalit	Peiterima
Luetteloperuste	h,y
Luettelointiperuste,tarkennus	paikallishistoriallinen merkitys, sosiaalihistoriallinen merkitys, asutushistoriallinen merkitys, maisemallinen/kaupunkitalallinen merkitys
Säilyneisyys	Rakennus on rungoltaan vanhempi, mutta siirretty nykyiselle paikalleen 1930-luvulla. Ulkoasu osin säilyttänyt siirtoaikaisen asunsa, mutta tienpuoleiset ikkunat vaihdettu.
Suositus	S2. Runko ja ulkoinen hahmo arvokkaita.

Backaksen kuulunut asuinrakennus siirrettiin vanhan Turuntien rakentamisen yhteydessä 1930-luvulla nykyiselle paikalleen. Backas oli eräs kymmenestä alkuperäisestä Bemböleläistilasta. Talo oli tyhjiillään ja varaton 1600-luvun alussa. Siitä tuli ensin amiraliteettitalo ja vuonna 1646 ruotujaon alaisena augmenttitalo Backbyn ratsukantatilalle.

Nykyisellä paikallaan Bellin vanhasta päärakennuksesta länteen rakennus toimi mm. muonamiehen asuntona. Rakennus on satulakattoinen ja suorakaiteenmuotoinen hirsirakennus. Ulkovuoraus on peiterimaa. Kylän puoleiset ikkunat pystyjakoisia, tien puoleiset ikkunat vaihdettu uudempiin jaottomiin ikkunoihin. Kivijalka on tien puolelta korkea ja betoninen.

Härö, Erkki 1984: Kohde 74

Haastattelut: Maj-Britt Lindström 7.12.2010 ja 15.1.2011, Bernhard Juslin 28.1.2011, 16.02.2011

Bembölen rakennettu kulttuuriympäristö: rakennukset ja rakenteet

1,9 Bell - vaja (Kanguliback II)

Arvioitu valmistumisaika	1900-l
Arvotus	2
Pohjatyyppi	Suorakaide
Kerrosluke	1 kerros
Kattotyyppi, materiaali	Satulakatto
Perustus	
Ikkunat	
Julkisivumateriaalit	
Luetteloperuste	h,y
Luettelointiperuste,tarkennus	paikallishistoriallinen merkitys, maiseman kannalta tärkeä, lähiympäristö
Säilyneisyys	Ajoitus epävarma.
Suositus	S2. Osa Bellin perinteisestä maatilakokonaisuudesta.

Bellin pihapiiriin kuuluva ulkorakennus.

Härö, Erkki 1984: Kohde 74

1,11 Bell - kiviaita (Kanguliback II)

Arvioitu valmistumisaika	
Arvotus	rakenne
Pohjatyyppi	
Kerrosluke	
Kattotyyppi, materiaali	
Perustus	
Ikkunat	
Julkisivumateriaalit	
Luetteloperuste	h,y
Luettelointiperuste,tarkennus	paikallishistoriallinen merkitys, maiseman kannalta tärkeä
Säilyneisyys	Ajoitus epävarma, merkitys ja sijainti arvioitu kuvasta, ei ollut näkyvissä talvena 2010-2011.
Suositus	Kiviaidat, muurit ja rakenteet historiallisesti ja maisemallisesti merkityksellisiä osana Bembölen kylämaän perinteistä kokonaisuutta.

Bellin tontin itärajalla sijaitseva kiviaita. Aita ei ollut näkyvissä inventoinnin aikana lumitilanteen vuoksi, paikannettu aiemmasta valokuvasta.

Valokuva EKM

Härö, Erkki 1984: Kohde 74

1,12

Bell - kaivo (Kanguliback II)

Arvioitu valmistumisaika	1800-l?
Arvotus	rakenne
Pohjatyyppi	
Kerrosuku	
Kattotyyppi, materiaali	
Perustus	
Ikkunat	
Julkisivumateriaalit	
Luetteloperuste	h,y
Luettelointiperuste,tarkennus	paikallishistoriallinen merkitys, maiseman kannalta tärkeä
Säilyneisyys	Ajoitus epävarma, alaosiltaan vanhaksi mainittu. Sijainti arvioitu, ei ollut näkyvissä talvena 2010-2011.
Suositus	Kaivot historiallisesti ja maisemallisesti merkityksellisiä osana Bembölen kylämaen perinteistä kokonaisuutta.

Bellin vanha, suuri kaivo, joka on alaosiltaan suurista luonnonkivisistä harkoista rakennettu sijaitsee entisen Säästötuvan takana. Ylimmät renkaat ovat betonia. Kuvaus perustuu haastattelutietoon.

Härö, Erkki 1984: Kohde 74

Haastattelut: Bernhard Juslin 28.1.2011, 16.02.2011

Bembölen rakennettu kulttuuriympäristö: rakennukset ja rakenteet

2,1

Bell

Arvioitu valmistumisaika	1917
Arvotus	1
Pohjatyyppi	Suorakaide
Kerrosluku	2 kerrosta
Kattotyyppi, materiaali	Päädyistä viistetty taitekatto
Perustus	Luonnonkivi
Ikkunat	Jugend, pieniruutuiset. Alkuperäisiä, osa vaihdettu
Julkisivumateriaalit	Peiterimalaudoitus
Luetteloperuste	a,h,y
Luettelointiperuste,tarkennus	rakennusaikansa hyvä edustaja, Rakennushistoriallinen, asutushistoriallinen merkitys, maisemallinen/kaupunkilallinen merkitys
Säilyneisyys	Ajalleen ominaisena säilynyt. 1950-l keskuslämmitys, kattomateriaalin vaihto pelliksi, ullakkoikkunoista osa poistettiin. 1990-l kunnostus, osa ikkunoista vaihto puu-alumiinisiin.
Suositus	S1. Rakennus on kulttuurihistoriallisesti merkittävä, rakennustaiteellisesti ajalleen ominainen sekä rakennushistoriallisesti arvokas.

Bellin uusi päärakennus on rakennettu ilmeisesti osittain vanhoista Kosk-talon hirsistä vuonna 1917. Tyyliään jugendia edustavan rakennuksen suunnittelija ei ole tiedossa. Bernhard Juslinin mukaan todennäköisesti sama suunnittelija kuin Glomsin rakennuksessa, jota Bellin uusi päärakennus muistuttaa. Rakennus oli 1920-luvulle ilman ulkovuorausta.

Päärakennus on kaksikerroksinen ja siinä on jugendille ominainen päistään aumattu taitekatto. Ulkovuoraus on pystylaudoitusta, ikkunat pienruutuisia ja jugendille ominaisia. Ullakkoikkunoiden katto kaareva, päädyssä ovaalit ikkunat. Molemmissa kerroksissa on useita huoneita ja kaksi hallia. Tilajakoa ei ole oleellisesti muutettu. Leivinuuni poistettiin 1950-luvulla. Kellaria on käytetty autotallina. Keskuslämmitys asennettiin 1950-luvun loppupuolella. Samaan aikaan uusittiin alkujaan tiilinen katto peltikatoksi ja ullakkoikkunoita poistettiin. Rakennus on kunnostettu 1990-luvun alussa. Tällöin ullakkokerroksen ikkunat, samoin kuin osa kuistin ikkunoista, uusittiin ruudutukseltaan vanhoja mittaoja noudatteleviksi, mutta materiaaaliltaan poikkeaviksi puu-alumiini-ikkunoiksi.

EKM: Meriliina Perkko: Lausunto Bellin ostamista koskevasta aloitteesta
Haastattelut: Bernhard Juslin 28.1.2011, 16.02.2011

2,2

Bell - Kanala

Arvioitu valmistumisaika	1921, 1957
Arvotus	1
Pohjatyyppi	Suorakaide
Kerrosluvu	1, kellar
Kattotyyppi, materiaali	Satulakatto
Perustus	Betoni, kivi
Ikkunat	Pystyjakoiset
Julkisivumateriaalit	Peiterima
Luetteloperuste	h,y
Luettelointiperuste,tarkennus	paikallishistoriallinen merkitys, rakennushistoriallinen merkitys, taloushistoriallinen merkitys, maisemallinen/kaupunkitilallinen merkitys
Säilyneisyys	Rakennus on säilyttänyt 1950-lukulaian ulkoasunsa pystyjakoisine ikkunoineen. Sisätiloja on kunnostettu mm. edustuskäyttöön. Perunakellarin holvi on säilynyt.
Suositus	S2. Rakennus on kulttuurihistoriallisesti paikallisesti arvokas osa Bembölen kyläkokonaisuutta. Nykyinen ulkoasu ja kellarin holvaus arvokkaita.

Satulakattoinen, pitkänomainen entinen perunakellari, kanala ja lopulta toimistorakennus. Ulkoasultaan 1950-luvulle ominainen, pystyjakoiset ikkunat, satulakatto ja peiterimalaudoitus.

Bellin n. 10-12m pitkä kanalarakennus rakennettiin 1915-21. Rakennuksessa on myös sauna. Kanalaksi laajentamista edelsi nykyisen rakennuksen perustuksessa, kellarissa entinen perunakellari. Kellari on rakennettu isoista kivistä holvaamalla siten, että kellaritilaa täytettiin rakentamisen yhteydessä hiekalla muurien ja holvauksen tukemiseksi. Kun holvi valmistui, hiekat poistettiin. Samanlainen kellari löytyy Ersistä ja Mikkelsistä.

Rakennus on kanalana toimimisensa jälkeen myöhemmin ollut vuokrattuna vuodesta 1957 alkaen. Tällöin talonrakennusalan yritys Oy Byra Ab:n konttori siirtyi tiloihin ensin osittain, mutta lopulta kokonaan. Oy Byra Ab lähti tiloista 1990-luvulla.

Haastattelut: Bernhard Juslin 28.1.2011, 16.02.2011

Bembölen rakennettu kulttuuriympäristö: rakennukset ja rakenteet

2,3

Bell - navettarakennus

Arvioitu valmistumisaika	1931
Arvotus	1
Pohjatyyppi	L-pohja
Kerrosluke	1-2 kerrosta
Kattotyyppi, materiaali	Satulakatto, poikkipääty
Perustus	Luonnonkivi
Ikkunat	Pystyjakoiset
Julkisivumateriaalit	Tiili, puu
Luetteloperuste	h,y
Luettelointiperuste,tarkennus	paikallishistoriallinen merkitys, rakennushistoriallinen merkitys, taloushistoriallinen merkitys, maisemallinen/kaupunkitallinen merkitys
Säilyneisyys	Rakennuksen tiilinen ulkoasu on pääosin säilynyt 1930-luvun asussaan
Suositus	S1. Kyläkokonaisuuden kannalta merkittävällä paikalla sijaitseva tiilinen navettarakennus hahmoltaan ja yksityiskohdiltaan arvokas.

Satulakattoinen, osin punatiilinen, osin hirsinen, luonnonkiviperustuksella oleva navettarakennus. Tienpuoleisessa päässä poikkipääty. Sijaitsee näkyvällä ja keskeisellä paikalla Bembölen uudemman päärakennuksen pihapiirissä, lähellä kahvituvan vieritse nousevaa Bellinmäen tietä.

Navettarakennus on saanut nykyisen asunsa vuonna 1931. Tiilipintaa on jäsennöity klassismiin viittaavin pilariaiheihin. Navetan ensimmäinen osa rakennettiin kuitenkin 1910-luvulla siirtämällä vanhan kahvituvan yhteydessä olevan navetan paikkaa. Vuonna 1931 tätä hirsistä navettaa suurennettiin puolella. Bernhard Juslinin mukaan saman muutos- ja laajennustyön tehneen tekijän rakentamia navettoja löytyy Espoossa myös Juvanmalmilta ja Söderskogista.

Rakennus siirtyi vuokralle nykyisen omistajan Bernhard Juslinin isän tullessa isännäksi. Siinä on toiminut Oy Master Kilpi Ab, joka ensimmäisenä lisensoi Legojen valmistuksen Suomeen. Tämän jälkeen vuokraajia olivat myös Oy Arwidson Ab ja talonrakennusalan yritys Oy Byra Ab. Myös Espoon Kaupunginmuseo on ollut tiloissa vuokralaisena.

Haastattelu: Bernhard Juslin 28.1.2011, 16.02.2011

Bembölen rakennettu kulttuuriympäristö: rakennukset ja rakenteet

2,5

Bell - varasto

Arvioitu valmistumisaika	1800-l, 1983
Arvotus	1
Pohjatyyppi	L-pohja
Kerrosluvu	1 kerros
Kattotyyppi, materiaali	Satulakatto, pelti
Perustus	luonnonkivi
Ikkunat	
Julkisivumateriaalit	Pystylaudoitus
Luetteloperuste	h,y
Luettelointiperuste,tarkennus	paikallishistoriallinen merkitys, rakennushistoriallinen merkitys, sosiaalihistoriallinen merkitys, maisemallinen/kaupunkitilallinen merkitys
Säilyneisyys	Hirsinen vanha vaunuvarasto-osa on säilynyt perinteisenä. Rakennusta on laajennettu lisäsiivellä 1983
Suositus	S1. Kylän historiasta kertova ja ulkorakennustyyppinsä ainoa säilynyt edustaja kylämäellä. Vanha osa arvokas.

Bellin uuden päärakennuksen pihapiiriin kuuluvista ulkorakennuksista nykyisin varastona toimiva rakennus on vanhin. Se sijaitsee nykyisellä paikallaan jo 1800-luvun isojakokartoissa. Rakennuksen vanhin, päätykolmionkin osalta hirsistä salvottu osa, on alkujaan ollut vaunuliiteri. Alin kerros on vuorattu käsin veistetyllä pystylaudoituksella. Rakennus on satulakattoinen. Katemateriaali oli olki, mutta vaihdettu pelliksi. Entinen vaunuliiteri sijaitsee Turun moottoritietä seurailevan ulkoilureitin varrella näkyvällä paikalla rinteessä. Rakennusta on myöhemmin vuonna 1983 laajennettu L:n muotoiseksi.

Haastattelu: Bernhard Juslin 28.1.2011, 16.02.2011

Bembölen rakennettu kulttuuriympäristö: rakennukset ja rakenteet

2,6 Bell - entinen paja

Arvioitu valmistumisaika	1921-23
Arvotus	2
Pohjatyyppi	Suorakaide
Kerrosluke	1 kerros
Kattotyyppi, materiaali	Satulakatto
Perustus	
Ikkunat	
Julkisivumateriaalit	Tiili, yläosa puu
Luetteloperuste	h,y
Luettelointiperuste,tarkennus	paikallishistoriallinen merkitys, taloushistoriallinen merkitys, maisemallinen/kaupunkitalallinen merkitys

Säilyneisyys Tiilinen entinen pajarakennus on pääosin ulkoasultaan säilynyt. Sitä on ylläpidetty kunnostamalla ja muutettu autotalliksi.

Suositus S2. Rakennuksen säilynyt ulkoasu arvokas.

Bellin uuden päärakennuksen pihapiiriin kuuluva tiilinen autotalli- ja liiterirakennus, jossa on toiminut myös mankeli. Rakennus on alkujaan ollut sepän paja ja se on paikanpäällä tehdyistä tiilistä rakennettu. Rakentaja oli Granström-niminen mies, joka kuului Bellin työväkeen. Päädyssä oli koristeellinen kaariaiheinen, monilasinen ikkuna, jonka esikuvana oli Bernhard Juslinin kertoman mukaan Träskändan kartanon lasi-ikkuna. Pajan edessä puolestaan oli useamman hiomakiven rivistö. Sijaitsee näkyvällä paikalla Bellin mäen tien varrella, Turun moottoritietä seurailevan ulkoilureitin risteyksessä.

Haastattelut: Bernhard Juslin 28.1.2011, 16.02.2011

2,7 Bell - tukimuuri

Arvioitu valmistumisaika	1920-jälkeen
Arvotus	rakenne
Pohjatyyppi	
Kerrosluke	
Kattotyyppi, materiaali	
Perustus	
Ikkunat	
Julkisivumateriaalit	
Luetteloperuste	h,y
Luettelointiperuste,tarkennus	paikallishistoriallinen merkitys, maiseman kannalta tärkeä, lähiympäristö
Säilyneisyys	Tukimuurin tarkastelua häiritsi inventionnin aikainen lumitilanne.
Suositus	Tukimuuri merkityksellinen osana Bellin päärakennuksen pihaympäristöä.

Puutarhaan liittyvä pengerryksen luonnonkivinen tukimuuri Bellin uuden päärakennuksen alapuolella.

Bembölen rakennettu kulttuuriympäristö: rakennukset ja rakenteet

3,1 Kanguliback I

Arvioitu valmistumisaika	1939, 1959
Arvotus	2
Pohjatyyppi	Suorakaide
Kerrosluku	1 kerros
Kattotyyppi, materiaali	Satulakatto
Perustus	Pinta betonia
Ikkunat	Pystyjakoiset
Julkisivumateriaalit	Peiterimalauditus
Luetteloperuste	a,h,y
Luettelointiperuste,tarkennus	rakennusaikansa hyvä edustaja, paikallishistoriallinen merkitys, ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä
Säilyneisyys	Ulkoasu pääosin säilynyt vuoden 1939 asussaa. Laajennusosa vuodelta 1959. Sisätilat kunnostettu 2006-2007.
Suositus	S2. Vuoden 1939 rakennuksen säilynyt hahmo ja julkisivujen yksityiskohdat arvokkaita.

Kanguliback - nimisen mäen laella sijaitseva talo. Mäki on toiminut kylän nuorison kokoontumispaikkana ja siellä on ollut Maj-Brit Lindströmin kertoman mukaan keinu vielä ennen nykyisen talon rakentamista. Paikalla sijaitsi jo vuonna 1910-20 pienempi mökki, jota laajennettiin ja uusittiin siten, että rakennuksen nykyinen muoto on vuodelta 1939. Rakennusta laajennettiin lisäksi makuuhuonesiivellä vuonna 1959. Vuoden 1939 rakennus on tyyliltään klassistinen. Pohjatyyppi on suorakaide. Ikkunat ovat pystyjakoiset.

Haastattelut: Maj-Britt Lindström 7.12.2010 ja 15.1.2011

3,2 Kanguliback I

Arvioitu valmistumisaika	1930-50-l
Arvotus	3
Pohjatyyppi	Suorakaide
Kerrosluku	1 kerros
Kattotyyppi, materiaali	Satulakatto
Perustus	
Ikkunat	
Julkisivumateriaalit	
Luetteloperuste	h,y
Luettelointiperuste,tarkennus	paikallishistoriallinen merkitys, ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä
Säilyneisyys	Rakennus funktionalistisine nauha-aiheisine ikkunoineen on säilynyt rakennusajankohdalleen ominaisena.
Suositus	

Kangulibackin keltaiseen taloon liittyvä piharakennus samalta ajalta. Peiterimalauditus. Sijaitsee suhteellisen näkyvällä paikalla rinteessä, väliin jäävän peltoaukean laidalla.

Bembölen rakennettu kulttuuriympäristö: rakennukset ja rakenteet

3,3 Kanguliback I - ulkorakennus

Arvioitu valmistumisaika	1940-60-l
Arvotus	3
Pohjatyyppi	
Kerrosluvu	
Kattotyyppi, materiaali	
Perustus	
Ikkunat	
Julkisivumateriaalit	
Luetteloperuste	
Luettelointiperuste,tarkennus	

Säilyneisyys

Suositus

3,4 Kanguliback - kivimuurit

Arvioitu valmistumisaika	1940-60-l
Arvotus	rakenne
Pohjatyyppi	
Kerrosluvu	
Kattotyyppi, materiaali	
Perustus	
Ikkunat	
Julkisivumateriaalit	
Luetteloperuste	h,y
Luettelointiperuste,tarkennus	paikallishistoriallinen merkitys, maiseman kannalta tärkeä, lähiympäristö
Säilyneisyys	Tukimuurin tarkastelua haistasi inventionnin aikainen lumitilanne.
Suositus	Tukimuri merkityksellinen osana Kangulibakan päärakennuksen pihaympäristöä.

Puutarhan pengerryksiin liittyviä kivimuureja. Alimmat reunustavat vanhan kylätien pohjaa.

Bembölen rakennettu kulttuuriympäristö: rakennukset ja rakenteet

5,1 Kuninkaantie 2b

Arvioitu valmistumisaika	2000
Arvotus	3
Pohjatyyppi	
Kerrosluku	
Kattotyyppi, materiaali	
Perustus	
Ikkunat	
Julkisivumateriaalit	
Luetteloperuste	
Luettelointiperuste,tarkennus	

Säilyneisyys

Suositus

6,1 Kuninkaantie 2 a

Arvioitu valmistumisaika	1989
Arvotus	3
Pohjatyyppi	
Kerrosluku	
Kattotyyppi, materiaali	
Perustus	
Ikkunat	
Julkisivumateriaalit	
Luetteloperuste	
Luettelointiperuste,tarkennus	
Säilyneisyys	

Suositus

Bembölen rakennettu kulttuuriympäristö: rakennukset ja rakenteet

7,1

Kuninkaantie 4a

Arvioitu valmistumisaika	1959
Arvotus	2
Pohjatyyppi	T-pohja
Kerrosluke	1 kerros
Kattotyyppi, materiaali	Satulakatto
Perustus	Betoni
Ikkunat	Jaottomat
Julkisivumateriaalit	
Luetteloperuste	a,h,y
Luettelointiperuste,tarkennus	rakennusaikansa hyvä edustaja, paikallishistoriallinen merkitys, sosiaalihistoriallinen merkitys, maisemallinen/kaupunkitilallinen merkitys
Säilyneisyys	Rakennus säilynyt lähellä alkuperäistä asuaan..
Suositus	S2. Rakennuksen ulkoinen hahmo ja julkisivun yksityiskohdat arvokkaita.

Kuninkaantien varrella maisemallisesti hyvin näkyvällä paikalla sijaitseva ajalleen tyypillinen, puutalofunkista edustava maalaiskaupparakennus 1950-luvun lopulta. Rakennuslupapiirustuksen on allekirjoittanut T. Strandström. Rakennus on matalahko ja siinä on loiva satulakatto. Pihan puolella, keskellä rakennusta on kapea siipirakennus. Näyteikkunat jaottomat. Ulkovuoraus vaakaponttia.

Rakennuksessa on toiminut useita eri alan kauppia, alkujaan Fodjon rautakauppa ja tv-kauppa, sittemmin K-kauppa ja ennen nykyistä moottoripyöräkerhotilaa kirjapaino ja hautakiviliike.

Rakennuslupapiirustukset, EKRAVA
Haastattelut: Marianne Blom 28.1.2011

Bembölen rakennettu kulttuuriympäristö: rakennukset ja rakenteet

8,1

Smeds

Arvioitu valmistumisaika	1800-l
Arvotus	1
Pohjatyyppi	Suorakaide
Kerrosluvu	1 kerros
Kattotyyppi, materiaali	Satulakatto
Perustus	Luonnonkivi
Ikkunat	Pystyjakoiset
Julkisivumateriaalit	Peiterima
Luetteloperuste	h,y
Luettelointiperuste,tarkennus	paikallishistoriallinen merkitys, ikä, rakennushistoriallinen merkitys, sosiaalihistoriallinen merkitys, asutushistoriallinen merkitys, maisemallinen/kaupunkitilallinen merkitys, lähiympäristö
Säilyneisyys	Rakennus on säilyttänyt ulkoisen hahmonsä ja pääosan yksityiskohdistaan. Ikkunat vaihdettu pystyjakoisiin, aiemmin risti-ikkunat.
Suositus	S1. Rakennuksen säilynyt runko ja ulkoinen hahmo sekä julkisivun säilyneet yksityiskohdat arvokkaita. Sisätiloissa kellarin muurattu tulisija arvokas.

Smedsin tilan historiallinen päärakennus on kylän toinen vanha kantatilan päärakennus kylämaalla. Se on mahdollisesti vanhimmilta osiltaan 1700-luvulla rakennettu. Rakennus toimii studiotilana, sisäarakenteet tehty Unto K. Laineen mukaan vanhaa säilyttäen.

Smedsin talo sijaitsee sen paikan tienoolla, jolla se on vanhojen karttojen mukaan sijainnut jo 1700-luvulla. Nykyinen päärakennus mainitaan asiakirjoissa valmiina vuonna 1801. Kellarissa on holvattu uuni, jonka ikää on tutkittu Espoon kaupungin museon suorittamissa arkeologisissa kaivauksissa. Uunin todettiin olevan 1850-jälkeiseltä ajalta. Kaivauksissa löydettiin lisäksi mm. 1600-luvun kaakeliuunin osia, nk. "pottikaakeli" sekä 1700- ja 1800-luvun saviastioita, jotka liittyivät talon toimintaan kestävävarina. Suomen sodan aikaan talossa majoitettiin sotilaita.

Päärakennus on suorakaiteen muotoinen, pitkänomainen ja siinä on satulakatto. Ikkunat ovat pystyjakoiset. Nykyisiä aiemmat ikkunat olivat malliltaan risti-ikkunoita. Ikkunatyypin näkyy päädyissä vintin ikkunoissa. Näitä puitteita on vielä tallessa. Rakennuksen perustus on luonnonkiveä ja julkisivut vuorattu peiterimalla.

Rakennus on ilmeisesti rakennettu ainakin kahdessa vaiheessa. Sitä on jatkettu uudella salvosalla. Pohjoisempi pääty on uudempi, 1800-luvulta, samoin sen leivinuuni. Jatkoksen yhteydessä muodostui kaksi erillistä asuntoa. 1940-luvulla tilan silloinen omistaja remontoivat tuvan vuokralaisia varten. Tällöin tupa jaettiin kahteen osaan erottamalla keittiötilat omaksi huoneekseen. Sisätiloissa rakennuksen kaksi asuntoa erottavaan umpiseinään on puhkaistu uusi ovi. Lattia on lisäeristetty. Vanhat lattialankut ovat jäljellä, mutta päälle on laitettu eristettä ja uusi lattiaponttilauditus. Katolla leveät kattolankut ovat säilyneet 1940-luvulla asennetun aaltopellin alla. Aaltopeltiä edelsi katteena huopa ja sitä ennen päre. Savupiiput sijaitsivat vanhojen valokuvien perusteella ennen rakennuksen keskellä. Pohjoispäädyssä on uusi betoniportaikko. Tämä aiheuttaa ongelmia seinälle, joka pyrkii lahoamaan.

Haastattelut: Unto K. Laine 25.1.2011

Bembölen rakennettu kulttuuriympäristö: rakennukset ja rakenteet

8,2 Smeds - huvila

Arvioitu valmistumisaika	1930-l
Arvotus	2
Pohjatyyppi	Suorakaide
Kerrosluvu	1 kerros
Kattotyyppi, materiaali	Satulakatto
Perustus	
Ikkunat	Pystyjakoiset
Julkisivumateriaalit	Vaakalaudoitus
Luetteloperuste	h,y
Luettelointiperuste,tarkennus	paikallishistoriallinen merkitys, maisemallinen/kaupunkitilallinen merkitys, lähiympäristö

Säilyneisyys	Rakennus on ulkoiselta hahmoltaan pääosin säilynyt. Yksityiskohtia säilynyt, mm. ajalle ominainen vinopaneloitu ulko-ovi. Ikkunat pystyjakoiset. Kuistia uusittu ja ruutuikkunat uudet.
Suositus	S2. Rakennuksen ulkoinen hahmo ja julkisivun säilyneet yksityiskohtat arvokkaita. Päädyssä sijaitsevan vinopaneloitu ulko-ovi ajalleen ominainen.

Smedsin tilaan kuuluva asuinrakennus, joka sijaitsee tiemaisemassa näkyvällä paikalla nykyisen Kuninkaantien varrella. Samalla paikalla sijaitsi vielä 1920-30-luvuilla hirsirakennus, jonka salama kuitenkin poltti. Nykyinen huvilaksi kutsuttu rakennus rakennettiin samalle perustalle 1930-luvulla. Rakennus on suorakaiteen muotoinen ja edustaa tyyliään sotaa edeltäneen klassismin ja myöhemmän tyyppitalofunktionalismin taitekohtaa. Rakennus on kuitenkin kaikilta tyylipiirteiltään hyvin hillitty. Ikkunat ovat pystyjakoiset, ulkovuoraus vaakalaudoitusta. Päädyssä sijaitsevan ulko-oven vinopanelointi on hillitty koristeellinen lisä.

Haastattelut: Unto K. Laine 25.1.2011

8,3 Smeds - varastorakennus

Arvioitu valmistumisaika	1900-l
Arvotus	3
Pohjatyyppi	
Kerrosluvu	
Kattotyyppi, materiaali	
Perustus	
Ikkunat	
Julkisivumateriaalit	
Luetteloperuste	
Luettelointiperuste,tarkennus	

Säilyneisyys

Suositus

Lapekattoinen vaatimaton ulkorakennus Smedsin tontilla.

Bembölen rakennettu kulttuuriympäristö: rakennukset ja rakenteet

8,4 Smeds - Bjerstorp

Arvioitu valmistumisaika	1930-l
Arvotus	2
Pohjatyyppi	Suorakaide
Kerrosluvu	1 1/2 kerrosta
Kattotyyppi, materiaali	Satulakatto
Perustus	Betoni
Ikkunat	Pystyjakoiset
Julkisivumateriaalit	Vaakaponttilaudoitus
Luetteloperuste	a,h,y
Luettelointiperuste,tarkennus	paikallishistoriallinen merkitys, maisemallinen/kaupunkitalallinen merkitys, lähiympäristö
Säilyneisyys	Rakennus on pääosin säilynyt 1930-50-luvun asussa.
Suositus	S2. Rakennus on hahmoltaan ja julkisivuiltaan arvokas.

1930-luvulla alkujaan kertoman mukaan "Bjerstorp"-nimiseksi torpaksi rakennettu talo sijaitsee Smedsin kanssa samalla kiinteistöllä päärakennuksen takana ylärinteessä. Pihapiiriin johtavaa tietä reunustavat jalopuut. Torpan nimi löytyy kyltistä, joka on säilynyt.

Rakennuksen ulkoasu edustaa kylässä tavattavaa 1930-luvun lopun -1950-luvun tyyppitalofunktionalismin perinteisempään maalaisrakentamiseen soveltamista. Julkisivu yksityiskohdiltaan samankaltainen alemman, Kuninkaantien varressa sijaitsevan huvilarakennuksen kanssa. Rakennus on 1 1/2-kerroksinen ja satulakattoinen. Ulkovuoraus on vaakaponttia. Ikkunat ovat pääosin pystyjakoiset, kuistin puoleisella julkisivulla ja ullakossa pieniruutuiset. Ylärinteen puolella oleva sisääntulokuisti on lapekattoinen.

Haastattelut: Unto K. Laine 25.1.2011

8,5 Smeds- Bjerstorp, sauna

Arvioitu valmistumisaika	1930-l
Arvotus	2
Pohjatyyppi	Suorakaide
Kerrosluvu	1 kerros
Kattotyyppi, materiaali	Satulakatto
Perustus	Betoni
Ikkunat	pieniruutuiset
Julkisivumateriaalit	Vaakaponttilaudoitus
Luetteloperuste	h,y
Luettelointiperuste,tarkennus	paikallishistoriallinen merkitys, maisemallinen/kaupunkitalallinen merkitys, lähiympäristö
Säilyneisyys	Rakennus on pääosin säilynyt 1930-50-luvun asussa.
Suositus	S2. Päärakennuksen kanssa samaa tyyliä oleva saunarakennus on arvokas.

Pienehkö satulakattoinen saunarakennus Bjerstorpin pihapiirissä. Tyyllisesti yksityiskohdiltaan päärakennuksen kanssa yhteneväinen.

Bembölen rakennettu kulttuuriympäristö: rakennukset ja rakenteet

8,6 Smeds - vanha kaivo

Arvioitu valmistumisaika	Ajoitus epävarma, vanhaksi mainittu.
Arvotus	rakenne
Pohjatyyppi	
Kerrosluku	
Kattotyyppi, materiaali	
Perustus	
Ikkunat	
Julkisivumateriaalit	
Luetteloperuste	h,y
Luettelointiperuste,tarkennus	paikallishistoriallinen merkitys, maiseman kannalta tärkeä

Säilyneisyys Sijainti arvioitu, ei ollut näkyvässä talvena 2010-2011.

Suositus Kaivot historiallisesti ja maisemallisesti merkityksellisiä osana Bembölen kylämaän perinteistä kokonaisuutta.

Smedsin vanhan kaivon paikka. Kaivo on "vanha". Kaivo on n. 50m syvä ja toiminut Unto K. Laineen kertoman mukaan kylän yhteisenä kaivona, josta on otettu karjalle juomavesi.

Haastattelut: Unto K. Laine 25.1.2011

8,7 Smeds - tietä reunustava kivimuuri

Arvioitu valmistumisaika	
Arvotus	rakenne
Pohjatyyppi	
Kerrosluku	
Kattotyyppi, materiaali	
Perustus	
Ikkunat	
Julkisivumateriaalit	
Luetteloperuste	h,y
Luettelointiperuste,tarkennus	paikallishistoriallinen merkitys, maiseman kannalta tärkeä, lähiympäristö
Säilyneisyys	Tukimuurin ajoitusta ja tarkastelua haittasi inventionnin aikainen lumitilanne.
Suositus	Tukimuuri merkityksellinen osana Smedsin päärakennuksen pihaympäristöä ja ohikulkevan tien katutilaa.

Smedsin päärakennuksen päädyn länsipuolella tietä reunustava kiviharkoista tehty tukimuuri.

Bembölen rakennettu kulttuuriympäristö: rakennukset ja rakenteet

8,8 Smeds - kivijalka

Arvioitu valmistumisaika	
Arvotus	rakenne
Pohjatyyppi	
Kerrosluke	
Kattotyyppi, materiaali	
Perustus	
Ikkunat	
Julkisivumateriaalit	
Luetteloperuste	h,y
Luettelointiperuste,tarkennus	paikallishistoriallinen merkitys, ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä, lähiympäristö
Säilyneisyys	Kivijalan ajoitusta ja tarkastelua haittasi inventionnin aikainen lumitilanne.
Suositus	Kivijalka merkityksellinen osana Smedsin päärakennuksen historiallista kokonaisuutta ja pihaympäristöä.

Harmaista kiviarkoista koostuva kivijalka. Vuoden 1932 topografiakartassa paikalle oli vielä merkitty rakennus.

EKM Topografiakartta vuodelta 1932
Haastattelut: Unto K. Laine 25.1.2011

8,9 Smeds - uudempi kaivo

Arvioitu valmistumisaika	
Arvotus	rakenne
Pohjatyyppi	
Kerrosluke	
Kattotyyppi, materiaali	
Perustus	
Ikkunat	
Julkisivumateriaalit	
Luetteloperuste	h,y
Luettelointiperuste,tarkennus	paikallishistoriallinen merkitys, maiseman kannalta tärkeä
Säilyneisyys	Ajoitus epävarma. Sijainti arvioitu, ei ollut näkyvissä talvena 2010-2011.
Suositus	Kaivot historiallisesti ja maisemallisesti merkityksellisiä osana Bembölen kylämaän perinteistä kokonaisuutta.

Toinen Smedsin kaivoista, iältäään "uudempi".

Haastattelut: Unto K. Laine 25.1.2011

Bembölen rakennettu kulttuuriympäristö: rakennukset ja rakenteet

9,1 Stenkulla - vanhempi asuinrakennus

Arvioitu valmistumisaika	1921
Arvotus	2
Pohjatyyppi	Suorakaide
Kerrosluku	1 1/2 kerrosta
Kattotyyppi, materiaali	Satulakatto
Perustus	Luonnonkivi, rapattu pinta
Ikkunat	Pystyjakoiset, tuuletusikkunalliset
Julkisivumateriaalit	Pystylaudointi
Luetteloperuste	h,y
Luettelointiperuste,tarkennus	paikallishistoriallinen merkitys, taloustorillinen merkitys, maisemallinen/kaupunkitalallinen merkitys, lähiympäristö
Säilyneisyys	Rakennus on hahmoltaan säilynyt, eikä sitä ole laajennettu. Pystyjakoiset ikkunat tyypiltään rakennusjankohdtaa uudemmat, mahdollisesti 1970-luvulta
Suositus	S2. Rakennuksen hahmo ja säilyneet yksityiskohdat arvokkaita.

Nykyiselle Kuninkaantielle näkyvässä rinteessä sijaitseva Bembölen kylän historiaan liittyvä asuinrakennus 1920-luvun alusta. Rakennus on kapeahkorunkoinen, ajalleen tyypillinen asuinrakennus.

Stenkullan talon rakensivat Agnes ja Alexander Åkerlund, jotka pitivät pajaa paikalla Kuninkaantien varressa. Paja on merkittynä 1930-luvun karttaan.

Haastattelut: Marianne Blom 28.1.2011

9,2 Stenkulla - uudempi asuinrakennus

Arvioitu valmistumisaika	1921, 1952
Arvotus	3
Pohjatyyppi	Suorakaide
Kerrosluku	1 1/2 kerrosta
Kattotyyppi, materiaali	Satulakatto
Perustus	Betoni
Ikkunat	Tuuletusikkunalliset
Julkisivumateriaalit	
Luetteloperuste	
Luettelointiperuste,tarkennus	
Säilyneisyys	Useassa vaiheessa syntynyt asuinrakennus, jonka vanhimmat osat ovat vuodelta 1921.
Suositus	

Rakennuksen lähtökohta on vanhempi saunarakennus vuodelta 1921. Tätä laajennettiin siten, että koko rakennuksen ulkoasu muuttui tyyppitaloa muistuttavaksi. Laajennukset tehtiin kahdessa vaiheessa. Ensin rakennettiin keittiö ja keittiön takainen huone sekä eteinen. Myöhemmin vuonna 1952 rakennettiin vielä huone lisää sekä veranta. Rakennuksen hahmo on siten vuodelta 1952. Ikkunat on uusittu 1970-luvulla.

Haastattelut: Marianne Blom 28.1.2011

Bembölen rakennettu kulttuuriympäristö: rakennukset ja rakenteet

9,5

Stenkulla - kaivo

Arvioitu valmistumisaika	1700-l?
Arvotus	rakenne
Pohjatyyppi	
Kerrosluvu	
Kattotyyppi, materiaali	
Perustus	
Ikkunat	
Julkisivumateriaalit	
Luetteloperuste	
Luettelointiperuste,tarkennus	paikallishistoriallinen merkitys, maiseman kannalta tärkeä
Säilyneisyys	Ajoitus epävarma, vanhaksi mainittu. Sijainti arvioitu, ei ollut näkyvissä talvena 2010-2011.
Suositus	Kaivot historiallisesti ja maisemallisesti merkityksellisiä osana Bembölen kylämaän perinteistä kokonaisuutta.

Tontin luoteisnurkalla sijaitseva vanha kaivo, mahdollisesti yksi 1700-luvun karttoihin merkityistä.

Haastattelut: Marianne Blom 28.1.2011

11,1

Viola

Arvioitu valmistumisaika	2005
Arvotus	3
Pohjatyyppi	Suorakaide
Kerrosluvu	1 1/2 kerrosta
Kattotyyppi, materiaali	Satulakatto
Perustus	
Ikkunat	
Julkisivumateriaalit	
Luetteloperuste	
Luettelointiperuste,tarkennus	
Säilyneisyys	
Suositus	

Rakennettu vanhan Violan päärakennuksen paikalle. Paikalla oli vuonna 1911 rakennettu asuinrakennus, joka paloi 2004. Hirret kuitenkin säilyivät ja rakennus siirrettiin Karlshemin uudeksi saunaksi.

11,2 Viola-talousrakennus

Arvioitu valmistumisaika	2009
Arvotus	3
Pohjatyyppi	
Kerrosluku	
Kattotyyppi, materiaali	
Perustus	
Ikkunat	
Julkisivumateriaalit	
Luetteloperuste	
Luettelointiperuste,tarkennus	

Säilyneisyys

Suositus

12,1 Kuninkaantie 4b

Arvioitu valmistumisaika	2009
Arvotus	3
Pohjatyyppi	
Kerrosluku	
Kattotyyppi, materiaali	
Perustus	
Ikkunat	
Julkisivumateriaalit	
Luetteloperuste	
Luettelointiperuste,tarkennus	
Säilyneisyys	

Suositus

12,2

Kuninkaantie 4b, talousrakennus

Arvioitu valmistumisaika 2009
Arvotus 3
Pohjatyyppi
Kerrosluke
Kattotyyppi, materiaali
Perustus
Ikkunat
Julkisivumateriaalit
Luetteloperuste
Luettelointiperuste,tarkennus
Säilyneisyys

Suositus

Bembölen rakennettu kulttuuriympäristö: rakennukset ja rakenteet

13,1

Karlshem

Arvioitu valmistumisaika	1800-l,
Arvotus	1
Pohjatyyppi	Suorakaide ja kuisti
Kerrosluvu	1 kerros ja ullakko
Kattotyyppi, materiaali	Satulakatto
Perustus	Luonnonkivi
Ikkunat	Kuusiruutuiset ikkunat
Julkisivumateriaalit	Leveä peiterimalauditus
Luetteloperuste	a,h,y
Luettelointiperuste,tarkennus	rakennustyyppinsä hyvä edustaja, paikallishistoriallinen merkitys, ikä, rakennushistoriallinen merkitys, asutushistoriallinen merkitys, ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä, lähiympäristö
Säilyneisyys	Rakennus on säilynyt perinteisenä. Kunnostettu yhteydessä museoviranomaisiin 1995.
Suositus	S1. Rakennus on hahmoltaan ja yksityiskohdiltaan arvokas ja tärkeä osa Bembölen vanhaa rakennuskantaa.

Smedsin tilaan alkujaan kuulunut ulkoasultaan klassinen 1800-luvun perinteinen talonpoikainen asuinrakennus Bembölen kyläalueella. Päärakennus piharakennuksineen rakennukset muodostavat suhteikkaan ja tiiviikhön pihapiirin. Tontti rakennuksineen lohkottu Smedsistä 29.9.1920.

Karlshemin rakennusvuosi ei ole tiedossa. Rakennuksen seinästä on löytynyt sanomalehtiä vuodelta 1838. Toisaalta Bellin nykyinen isäntä Bernhard Juslin kertoo, että leskirouva Stålhanen perunkirjoitusasiakirjoissa Karlshemin rakennusvuodeksi mainitaan vuosi 1863. Tätä tietoa ei ole tarkistettu lähteestä. Päärakennusta ei ole rakentamisensa jälkeen laajennettu, vaan se on rungoltaan ja yksityiskohdiltaan alkuperäisessä tai sitä vastaavassa asussa. Se on suorakaiteen muotoinen ja kerroksen sekä ullakkokerroksen käsittävä. Päädyissä on kissanpenkit ja ullakkokerroksessa kaari-ikkunat. Rakennuksessa on rungon ulkopuolella porrastorni. Nykyinen porrastorni on vuodelta 1908, sen päädyssä on päätykolmio. Ikkunat ovat kuusiruutuiset.

Karlshemin nykyiset omistajat ostivat rakennuksen vuonna 1995 L & A Løstetdin kuolinpesäältä. Ostohetkellä rakennuksessa oli porakaivo pihassa. Kylmä juokseva vesi oli vedetty keittiöön. Myös sisä-wc oli rakennettu hiljattain. Viemärointi johti kuoppaan sisäänkäynnin ulkopuolella ja sieltä ylivuoto aitan itänurkan ohi pohjoiseen. Sisätiloissa kaakeliuunit oli poistettu 1950-luvulla ja tämän jälkeen lämmitys oli tapahtunut öljykaminoin ja sähköpattereilla. Yläkerta ei ollut käytössä. Sisätiloissa osa kattolistoista ja jalkalistoista on säilynyt. Lattian ja katon alkuperäiseltä vaikuttavat laudat ovat ehjät.

Kunnostus suoritettiin museoviraston ohjeita noudattaen ja tehtiin entistävässä hengessä. Nykyiset ikkunat on teetetty alkuperäisen mallin mukaan Museoviraston suosittelemalla puusepällä. Ikkunat oli vaihdettu 1950-luvulla. Alkuperäisiä ikkunoita oli jäljellä porrastornissa. Osa vanhoista karmeista oli myös tallella, samoin alkuperäisiä, puhallettuja lasia, joiden mukaan uudet karmit tehtiin.

Haastattelut: Christophe Roos 5.2.2011, Bernhard Juslin 28.1.2011, 16.02.2011

Bembölen rakennettu kulttuuriympäristö: rakennukset ja rakenteet

13,2 Karlshem- luhtiaitta

Arvioitu valmistumisaika	1800-l
Arvotus	1
Pohjatyyppi	Suorakaide
Kerrosluvu	2 kerrosta
Kattotyyppi, materiaali	Satulakatto
Perustus	
Ikkunat	
Julkisivumateriaalit	Vanha lomalaudoitus
Luetteloeruste	h,y
Luettelointiperuste,tarkennus	paikallishistoriallinen merkitys, ikä, rakennushistoriallinen merkitys, ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä, lähiympäristö
Säilyneisyys	Luhtiaitta on säilynyt perinteisenä. Vuorattu lomalaudoituksella. Kaiteen vuoraus uudempi.
Suositus	S1. Luhtiaitta on arvokas rakennuksena ja osana Karlshemin kokonaisuutta.

Kaksirivinen luhtiaitta. Rakennusvuosi ei ole tiedossa. Aitta on vuorattu kaakkoispuolelta leveällä lomalaudoituksella ja kaiteen osalta kapeammalla.

Haastattelut: Christophe Roos 5.2.2011

13,3 Karlshem - vanhempi sauna

Arvioitu valmistumisaika	1950-l
Arvotus	3
Pohjatyyppi	
Kerrosluvu	
Kattotyyppi, materiaali	
Perustus	
Ikkunat	
Julkisivumateriaalit	
Luetteloeruste	
Luettelointiperuste,tarkennus	

Säilyneisyys

Suositus

Vaatimaton pieni saunarakennus 1950-luvulta.

13,4

Karlshem - sauna

Arvioitu valmistumisaika 2005

Arvotus 3

Pohjatyyppi

Kerrosluke

Kattotyyppi, materiaali

Perustus

Ikkunat

Julkisivumateriaalit

Luetteloperuste

Luettelointiperuste,tarkennus

Säilyneisyys

Suositus

Karlshemin sauna on entinen Violan kiinteistöllä sijainnut, vuonna 1911 rakennetun ja vuonna 2004 palanut asuinrakennus, joka muutettiin saunaksi.

Bembölen rakennettu kulttuuriympäristö: rakennukset ja rakenteet

15,1 Bemböle skola

Arvioitu valmistumisaika	1923
Arvotus	1
Pohjatyyppi	Suorakaide
Kerrosluke	2 kerrosta ja ullakko
Kattotyyppi, materiaali	Säterikatto
Perustus	Luonnonkivi
Ikkunat	Pieniruutuiset
Julkisivumateriaalit	Punatiili
Luetteloperuste	a,h,y
Luettelointiperuste,tarkennus	rakennustyyppinsä hyvä edustaja, rakennusaikansa hyvä edustaja, suunnittelija, paikallishistoriallinen merkitys, sosiaalihistoriallinen merkitys, maisemallinen/kaupunkitilallinen merkitys,
Säilyneisyys	Ulkoasultaan säilynyt rakennusajankohdalleen ominaisena. Sisätilat pääosin säilyneet.
Suositus	S1. Koulu on ulkoarkkitehtuuriltaan kokonaisuudessaan arvokas. Sisätiloissa portaikko, aulatilat ja yläkerran luokat sekä alkuperäiset sisustukselliset yksityiskohdat arvokkaita.

Rakennustaiteellisesti arvokas, arkkitehtitoimisto Borg-Sirén-Åberg piirustusten mukaan toteutettu tiilinen koulurakennus, joka sijaitsee maisemallisesti näkyvällä ja keskeisellä paikalla peltoaukean reunalla Bembölen historiallisella kyläalueella, Makasin entisellä paikalla, nykyisen Kuninkaantien ja siitä Helsinkiin haarautuvan vanhan maantien risteysessä. Borg-Sirén-Åberg toimistossa rakennuksen suunnittelusta vastasi pääasiallisesti Johan Sigfrid Sirén (1889-1961), joka tunnetaan Eduskuntatalon suunnittelijana.

Rakennus käsittää kaksi opetuskerrosta sekä ullakon. Sisäänkäynti tapahtuu keskeltä alakerran rakennuksen halkaisevaan porrashalliin ja sen päättäviin portaisiin. Pääosa luokahuoneista sijaitsee toisessa kerroksessa, kaksi kummallakin puolella yläkerran aulatilaa. Rakennus on pääosin säilyttänyt alkuperäisen ilmeensä. Myös sisätiloissa tilajako, ovet, helat, listoituksia jne on säilynyt samoin kuin vanhat patterit.

Uuden oppivelvollisuuslain astuminen voimaan vuonna 1921 tarkoitti sekä koulurakennuksien laadulle että määrälle uusia vaatimuksia, sillä kaikkien 7-15-vuotiaiden oli hankittava kansakoulua vastaava oppimäärä. Rakentamista helpotti 1920-luvun nousukausi. Uusia koulurakennuksia varten oli laadittu arkkitehti Yrjö Sadeniemen mallipiirustuksia. Nämä olivat kuitenkin 1920-luvulle tullessa loppuneet ja niitä pidettiin osin vanhentuneina. Uudet vaatimukset edellyttivät uusia mallipiirustuksia. Tätä varten kouluhallitus julisti piirustuskilpailun. Siinä ohjeistettiin säästäväisyyteen ja vaatimattomuuteen, mutta myös laatuun ja tarkoituksenmukaisuuteen kiinnitettiin huomiota. Kilpailun teemaksi nousi "kansanomainen vaatimattomuus". Tuloksena syntyi "Maalaiskansakoulujen rakennuspiirustuksia"-mallikirja, joka käsitti 16 erilaista mallia. Kaikki mallikirjan koulut edustivat 1920-luvun klassismia. Ne olivat yksinkertaisia ja satulakattoisia, puuverhottuja rakennuksia. Kilpailussa II-palkinnolla palkittu, arkkitehtitoimisto Borg-Sirén-Åberg toimiston suunnittelema Mies- ja naisopettajan yläkoulu ja alakoulu käsittävä suunnitelma vastaa periaatteiltaan Bembölen koulurakennuksen tilasuunnittelua. Poikkeuksia kuitenkin on, sillä kilpailuehdotuksessa yläkerran porrasaulatila muodostaa symmetrisen ristiin, mutta Bembölen koulussa varaportaan suunnan muuttamisen takia tila on valmiissa rakennuksessa epäsymmetrinen. Myös asuntojen ja keittolan sijoitusta ja kokoa on muutettu. Muita eroavaisuuksia ovat rakennusmateriaali, säterikatto, pihajulkisivun kolossaalispilasterit sekä se, että mallipiirustuksessa on kolme asuntoa, mutta Bembölen koulussa vain kaksi.

Bembölen punatiilinen koulurakennus ilmensi valmistuessaan vuonna 1923 Espoon maalaispitäjän vaurautta. Vaikutavuutta oli haettu myös kartanomaisesta ulkoasusta. Rakennuksessa on vaikutteita 1920-luvun klassismista, mm pääsisäänkäyntiä molemmin puolin reunustavat, rakennuksen korkuiset pilasteriparit. Ruotsalaiseen barokkiarkkitehtuuriin viittaavia yksityiskohtia ovat säterikatto, julkisivun pyörökaaraiheet ovissa ja yläpuolisissa parvekkeissa, ikkunoiden pieniruutuisen jako sekä massiiviset tiiliseinät, samoin kuin toisen kerroksen korostaminen pääasiallisten luokahuoneetilojen sijoittamisena sinne.

Härö, Erkki 1984: Kohde 75.

Jormakka, Kari 1991. Sydämelistä yhteiselämää - Espoon koulutaloja 1873-1990.

Bembölen rakennettu kulttuuriympäristö: rakennukset ja rakenteet

16,1 Bembölen terveystalo

Arvioitu valmistumisaika	1966
Arvotus	3
Pohjatyyppi	
Kerrosluke	
Kattotyyppi, materiaali	
Perustus	
Ikkunat	
Julkisivumateriaalit	
Luetteloperuste	
Luettelointiperuste,tarkennus	

Säilyneisyys

Suositus

Bembölen terveystalo on matala tillinen rakennus 1960-luvulta. Se on ajalleen tyypillinen, mutta julkisena rakennuksena pienehkö ja tavanomainen. Rakennuksessa oli alkujaan neuvola ja terveystalotilojen lisäksi talonmiehen asunto. Rakennuksen suunnittelusta vastasi arkkitehtitoimisto E v. Ungern-Sterberg & Co.

Rakennuslupapiirustukset, EKRAVA

17,1 Bembacka

Arvioitu valmistumisaika	1948
Arvotus	3
Pohjatyyppi	
Kerrosluke	
Kattotyyppi, materiaali	
Perustus	
Ikkunat	
Julkisivumateriaalit	
Luetteloperuste	
Luettelointiperuste,tarkennus	

Säilyneisyys

Suositus

Siirtokarjalaisille Jorvista erotettu tila. Rakennus oli alkujaan tyypitalomainen, mutta sitä on laajennettu. Rakennuslupapiirustukset allekirjoittanut Oskar Pihlström.

Bembölen rakennettu kulttuuriympäristö: rakennukset ja rakenteet

17,2

Bembacka, varastorakennus

Arvioitu valmistumisaika 1952
Arvotus 3
Pohjatyyppi
Kerrosluvu
Kattotyyppi, materiaali
Perustus
Ikkunat
Julkisivumateriaalit
Luetteloperuste
Luettelointiperuste,tarkennus

Säilyneisyys

Suositus

18,1

Ribacka

Arvioitu valmistumisaika 1982
Arvotus 3
Pohjatyyppi
Kerrosluvu
Kattotyyppi, materiaali
Perustus
Ikkunat
Julkisivumateriaalit
Luetteloperuste
Luettelointiperuste,tarkennus

Säilyneisyys

Suositus

Tiilinen, loivasatulakattoinen asuinrakennus. Rakennusluvan mukaan talo on malliltaan Puutalo Oy:n Lassentalo 101, jota on jatkettu yksinä. Tyypin on suunnitellut arkkitehti Matti Lieto.

Rakennuslupapiirustukset, EKRAVA

Bembölen rakennettu kulttuuriympäristö: rakennukset ja rakenteet

19,1

Björkbacka

Arvioitu valmistumisaika	1900-l-alku
Arvotus	2
Pohjatyyppe	Suorakaide
Kerrosluke	1 1/2 kerrosta
Kattotyyppi, materiaali	Satulakatto
Perustus	
Ikkunat	T-ikkuna
Julkisivumateriaalit	Listoituksen jakama puuvuoraus, uusi.
Luetteloperuste	h,y
Luettelointiperuste,tarkennus	paikallishistoriallinen merkitys, maisemallinen/kaupunkitilallinen merkitys
Säilyneisyys	Ulkovuoraus uusittu. Kuistin ikkunat 1900-luvun alusta. Muut rakennuksen ikkunat uusittu.
Suositus	S2. Rakennuksen hahmo ja ulkoasun säilyneet perinteiset yksityiskohdat arvokkaita.

Berta Wickströmin entinen asuinrakennus. Oli Juslinien omistuksessa ja annettuna lahnukselaisille Berta ja Harald Wickströmille vuokralle. Nämä perivät talonsa Juslinilta. Päärakennus ja piharakennuksia 1900-luvun alusta. Rakennus sijaitsee peltoaukean laidalla, metsäisessä, etelään viettävässä rinteessä Kuninkaantien varrella. Rakennus on satulakattoinen ja noppamainen. Ikkunat T-mallia.

Haastattelut: Bernhard Juslin 28.1.2011, 16.02.2011

19,2

Björkbacka - ulkorakennus

Arvioitu valmistumisaika	1900-l
Arvotus	3
Pohjatyyppe	
Kerrosluke	
Kattotyyppi, materiaali	
Perustus	
Ikkunat	
Julkisivumateriaalit	
Luetteloperuste	
Luettelointiperuste,tarkennus	

Säilyneisyys

Suositus

19,3

Björkbacka - ulkorakennus

Arvioitu valmistumisaika 1900-l
Arvotus 3
Pohjatyyppi
Kerrosluke
Kattotyyppi, materiaali
Perustus
Ikkunat
Julkisivumateriaalit
Luetteloperuste
Luettelointiperuste,tarkennus

Säilyneisyys

Suositus

19,4

Björkbacka - ulkorakennus

Arvioitu valmistumisaika 1900-l
Arvotus 3
Pohjatyyppi
Kerrosluke
Kattotyyppi, materiaali
Perustus
Ikkunat
Julkisivumateriaalit
Luetteloperuste
Luettelointiperuste,tarkennus
Säilyneisyys

Suositus

19,5 Björkbacka - uusi asuinrakennus

Arvioitu valmistumisaika 2010
Arvotus 3
Pohjatyyppi
Kerrosluvu
Kattotyyppi, materiaali
Perustus
Ikkunat
Julkisivumateriaalit
Luetteloperuste
Luettelointiperuste,tarkennus

Säilyneisyys

Suositus

20,1 Perunakuoppia

Arvioitu valmistumisaika
Arvotus rakenne
Pohjatyyppi
Kerrosluvu
Kattotyyppi, materiaali
Perustus
Ikkunat
Julkisivumateriaalit
Luetteloperuste
Luettelointiperuste,tarkennus
Säilyneisyys

Suositus

Bembölen tiloille 5:3-5:5 yhteiseksi erotettu kellaritontti

Bembölen rakennettu kulttuuriympäristö: rakennukset ja rakenteet

21,1

Kuninkaantie 20

Arvioitu valmistumisaika 2009
Arvotus 3
Pohjatyyppi
Kerrosluke
Kattotyyppi, materiaali
Perustus
Ikkunat
Julkisivumateriaalit
Luetteloperuste
Luettelointiperuste,tarkennus
Säilyneisyys

Suositus

22,1

Kuninkaantie 20

Arvioitu valmistumisaika 2007
Arvotus 3
Pohjatyyppi
Kerrosluke
Kattotyyppi, materiaali
Perustus
Ikkunat
Julkisivumateriaalit
Luetteloperuste
Luettelointiperuste,tarkennus
Säilyneisyys

Suositus

Bembölen rakennettu kulttuuriympäristö: rakennukset ja rakenteet

23,1

Huoltoasema

Arvioitu valmistumisaika	1973, 1990
Arvotus	3
Pohjatyyppi	
Kerrosluvu	
Kattotyyppi, materiaali	
Perustus	
Ikkunat	
Julkisivumateriaalit	
Luetteloperuste	
Luettelointiperuste,tarkennus	
Säilyneisyys	Huoltoasema 1973, katos 1990

Suositus

24,1

Kioski

Arvioitu valmistumisaika	1989
Arvotus	3
Pohjatyyppi	
Kerrosluvu	
Kattotyyppi, materiaali	
Perustus	
Ikkunat	
Julkisivumateriaalit	
Luetteloperuste	
Luettelointiperuste,tarkennus	
Säilyneisyys	

Suositus

Paikalla sijainnut kauppa ennen kioskia.

Bembölen rakennettu kulttuuriympäristö: rakennukset ja rakenteet

25,1 Entinen Varubodenin rakennus

Arvioitu valmistumisaika	1906, 1973
Arvotus	2
Pohjatyyppi	Suorakaide
Kerrosluvu	1 1/2 kerrosta
Kattotyyppi, materiaali	
Perustus	
Ikkunat	T-ikkunat
Julkisivumateriaalit	
Luetteloeruste	h,y
Luettelointiperuste,tarkennus	paikallishistoriallinen merkitys, taloushistoriallinen merkitys, sosiaalishistoriallinen merkitys, ympäristökokonaisuuden kannalta tärkeä
Säilyneisyys	Rakennusta on laajennettu siivellä mahdollisesti v. 1972 (rhr). Kadunpuoleinen poikkipääty on poistettu. Ikkunat vaihdettu alkuperäisestä.
Suositus	S2. Säilynyt alkuperäinen kaupparakennus tärkeä osa Bembölen osan kulturihistoriaa. Rakennuksen vanhaa osa hahmoltaan ja säilyneiltä yksityiskohdiltaan arvokas.

Osuuskauppa, Esbo Handelsags butik Bembölessä. Kauppa avattiin jo vuonna 1906 "Esbo Mellersta Andelslag mbt" nimellä. Sen perustivat ympärillä asuvat maanviljelijät. Bellin omistaja antoi yhden rakennuksistaan kaupan käyttöön. Kaupassa oli kaksi osastoa, toisesta myytiin lihaa ja toisesta muita taloustarvikkeita, joita siihen aikaan tarvittiin. Liikkeen nimi muuttui Varubodeniksi joko hieman ennen tai heti toisen maailmansodan jälkeen. Varuboden jatkoi toimintaansa aina 1970-luvulle. Talo on edelleen jäljellä, mutta sitä on muutettu. Alkuaan rakennus oli 1 ½ kerroksinen, kapeahkorunkoinen ja siinä oli jugend-tyypin ylhäältä pieniruutuiset ikkunat. Ainakin kadunpuoleisen julkisivun keskellä oli sisäänkäynnin yläpuolella ullakkokerroksessa poikkipääty julkisivun tasossa, jonka alla oli lapekattoinen sisääntulokuisti. Päädyssä oli ulkoneva sisääntulokuisti. Rakennusta on laajennettu siivellä, jossa toimii nykyisin lounasravintola. Kadunpuoleinen poikkipääty on poistettu.

Rakennuksen läheisyydessä sijaitsee vanha mänty, jota kyläläiset pitävät kyläkuvan kannalta tärkeänä.

EKM. Stig Granforsin 5.5.1997 antamia tietoja

Bembölen rakennettu kulttuuriympäristö: rakennukset ja rakenteet

26,1 Huoltoasema

Arvioitu valmistumisaika	2003
Arvotus	3
Pohjatyyppi	
Kerrosluku	
Kattotyyppi, materiaali	
Perustus	
Ikkunat	
Julkisivumateriaalit	
Luetteloperuste	
Luettelointiperuste,tarkennus	

Säilyneisyys

Suositus

ST1 Huoltoasema

26,2 Bell - kulkoneuvojen suoja- ja varastorakennus

Arvioitu valmistumisaika	2010
Arvotus	3
Pohjatyyppi	
Kerrosluku	
Kattotyyppi, materiaali	
Perustus	
Ikkunat	
Julkisivumateriaalit	
Luetteloperuste	
Luettelointiperuste,tarkennus	
Säilyneisyys	

Suositus

Bellin entisen, nyt jo kadonneen riiden läheisyydessä sijaitseva kulkoneuvojen suoja ja varastorakennus.

27,1 Kulkuneuvojen suoja- ja huoltorakennus

Arvioitu valmistumisaika	1983
Arvotus	3
Pohjatyyppi	
Kerrosluku	
Kattotyyppi, materiaali	
Perustus	
Ikkunat	
Julkisivumateriaalit	
Luetteloperuste	
Luettelointiperuste,tarkennus	
Säilyneisyys	

Suositus

27,2 Toimistorakennus

Arvioitu valmistumisaika	1983
Arvotus	3
Pohjatyyppi	
Kerrosluku	
Kattotyyppi, materiaali	
Perustus	
Ikkunat	
Julkisivumateriaalit	
Luetteloperuste	
Luettelointiperuste,tarkennus	
Säilyneisyys	

Suositus

Bembölen rakennettu kulttuuriympäristö: rakennukset ja rakenteet

27,3

Teollisuushalli

Arvioitu valmistumisaika	2006
Arvotus	3
Pohjatyyppi	
Kerrosluvu	
Kattotyyppi, materiaali	
Perustus	
Ikkunat	
Julkisivumateriaalit	
Luetteloperuste	
Luettelointiperuste,tarkennus	
Säilyneisyys	

Suositus

28,1

Karvasmäen silta Glimsitiellä

Arvioitu valmistumisaika	1938
Arvotus	1
Pohjatyyppi	
Kerrosluvu	
Kattotyyppi, materiaali	
Perustus	
Ikkunat	
Julkisivumateriaalit	
Luetteloperuste	h,y
Luettelointiperuste,tarkennus	Paikallishistoriallinen merkitys, taloushistoriallinen merkitys, maisemallinen/kaupunkitalallinen merkitys
Säilyneisyys	Silta on säilynyt. Holveja on kunnostettu 1962 ja 1991. Kaidepylväät uusittu 1991.
Suositus	S1. Arvokas silta.

Glimesinjoen tyypiltään kaksiaukkoinen kivihoivisilta vuodelta 1938 sijaitsee sellaisen paikan läheisyydessä, jossa on sijainnut silta ja joenylityspaikka jo 1700-luvulla. Luoteinen holvi on sortunut ja korjattu sekä vahvistettu v. 1962. Vahvistaminen on suoritettu valamalla teräsbetoniset reunapalkit sekä pinnoittamalla sivumuurien yläosat betonilla.

Tämän sillan läheisyydessä on Bernhard Juslinin mukaan vanhemman sillan jäänteitä.

Suomalainen Insinööritoimisto Oy 1991: Glimesin kivihoivisilta, Karvasmäki.

Korjaussuunnitelma.

Haastattelu: Bernhard Juslin 28.1.2011, 16.02.2011

Bembölen rakennettu kulttuuriympäristö: rakennukset ja rakenteet

29,1 Kivijalka tontilla 5:36

Arvioitu valmistumisaika	
Arvotus	rakenne
Pohjatyyppi	
Kerrosluku	
Kattotyyppi, materiaali	
Perustus	
Ikkunat	
Julkisivumateriaalit	
Luetteloperuste	
Luettelointiperuste,tarkennus	

Säilyneisyys Kivijalan ajoitusta ja tarkastelua haittasi inventionnin aikainen lumitilanne.

Suositus Kivijalka merkityksellinen osana Bembölen historiallista kokonaisuutta ja pihaympäristöä.

Nykyisin rakentamattomalla tontilla edelleen sijaitseva kivijalka. Topografiakartassa vuodelta 1932 paikalle ei ole merkitty rakennusta. Vuoden 1900 jakokartassa suurin piirtein kivijalan paikalle merkitty kivijalkaa n. puolet pienempi rakennus.

EKM: Topografiakartta 1932.
KA: Bemböle skifteslag 1900

49010067 Hasselbacka

Arvioitu valmistumisaika	Kivikautinen
Arvotus	Muinaisjäänösrekisteri, MV
Pohjatyyppi	
Kerrosluku	
Kattotyyppi, materiaali	
Perustus	
Ikkunat	
Julkisivumateriaalit	
Luetteloperuste	
Luettelointiperuste,tarkennus	
Säilyneisyys	

Suositus

Hasselbacka. Kiinteä muinaisjäänös. Asuinpaikka. Rauhoitusluokka 3. Ajoitus: Kivikautinen.

Itään ja kaakkoon viettävää puutarhaa ja peltoa. Löydöt pääosin Kehä III ja Kuninkaantien välissä virranneen puron varrelta. Löytöinä kvartsia, kvartsiitti-iskos ja piitä.

MV Muinaisjäänösrekisteri

1000001652 Bembölen kaivos

Arvioitu valmistumisaika	Historiallinen
Arvotus	Muinaisjäännösrekisteri, MV
Pohjatyyppi	
Kerrosluku	
Kattotyyppi, materiaali	
Perustus	
Ikkunat	
Julkisivumateriaalit	
Luetteloperuste	
Luettelointiperuste,tarkennus	
Säilyneisyys	
Suositus	

Bembölen kaivos. Rautakaivos. Kiinteä muinaisjäännös. Raaka-aineen hankintapaikat. Rauhoitusluokka 3. Ajoitus historiallinen.

Tiedot Bembölen kaivoksesta ovat epätarkkoja. Rautamalmia lienee louhittu 1780-luvulla, sillä vuonna 1814 tehtyjen muistiinpanojen mukaan, kaivos on ollut käytössä noin 30 vuotta aikaisemmin. Kaivos on todennäköisesti aikojen kuluessa täytynyt tai täytetty eikä sen tarkkaa sijaintia tunneta. Todennäköinen sijainti on Kahvituvasta itään, vanhan Turuntien pohjoispuolella, suunnilleen Bembölen ruotsalaisen koulun kohdalla. Paikalla suoritettiin tutkimuksia vielä 1838, mutta ne eivät johtaneet kaivostoiminnan jatkamiseen. (Saltikoff et al. 1994:36.)

MV Muinaisjäännösrekisteri

Bembölen rakennettu kulttuuriympäristö: rakennukset ja rakenteet

1000001815 Bemböle - Kylätontti

Arvioitu valmistumisaika	Määrittelemätön
Arvotus	Muinaisjäännösrekisteri, MV
Pohjatyyppi	
Kerrosluvu	
Kattotyyppi, materiaali	
Perustus	
Ikkunat	
Julkisivumateriaalit	
Luetteloperuste	
Luettelointiperuste,tarkennus	
Säilyneisyys	
Suositus	

Bemböle (Bemböle/Bendeböle/Benneböle). Kylätontti. Kiinteä muinaisjäännös.
Asuinpaikka. Rauhoitusluokka 2.

Glimsinjokilaakson vastakkaisilla rinteillä sijaitsevat Bembölen ja Karvasbackan kylät viljelysaukeineen muodostavat laajan yhtenäisen kulttuurimaisemakokonaisuuden. Vuoden 1540 maakirjan mukaan Bembölen kylässä oli 11 taloa, ja se on aikanaan ollut Espoon suurimpia kyliä. Alkuperäinen kylätontti sijaitsee Bellin talon kohdalla, jossa nykyisin toimii Bembölen kahvitupa. Heti kahvilan itäpuolella on tasoitettu parkkipaikka, ja sitä reunustava mäen laki on avoin. Paikalla on myös muutamia kalliopaljastumia.

Ennen isonjaon toteuttamista 1800-1900-lukujen vaihteessa kylän talot olivat ryhmittyneet Kuninkaantien molemmin puolin. Tiheintä asutus oli Bembölen koulun takana olevalla Kangulibackan mäellä. Useilla kylämäellä sijaitsevilla taloilla on pitkä historia; niiden nimet ovat peräisin jo keskiajalta ja isojaon jälkeen mäelle jääneet talot ovat sijainneet kutakuinkin samoilla paikoilla keskiajalta lähtien. Vuonna 1540 talojen nimet olivat mm. Backas, Bell, Juus, Kavall, Kosk, Makas, Ollas, Siis ja Smeds. Alueella on talojen pihoiissa ja puutarhoissa mahdollisesti säilynyttä keskiaikaista asutuserostumaa.

MV: Muinaisjäännösrekisteri

LIITE 3

Bembölen kulttuurihistoriallisesti arvokas
alue, kartat
5.4.2011

